

Bilten HDKP-a

15 | prosinac 2024.

U ovom broju:

HDKP – pola stoljeća
izvrsnosti

Još malo o izazovima
kapetana Kirka

Istraživanje Europe,
kamenja i jezika

Riječ uredništva

Drage čitateljice i čitatelji,

opet taman pred kraj godine kada ćete, nadamo se, naći vremena da ušuškani u dekiću na fotelji ili kauču uz neki topli napitak uživajte u čitanju, dok vani padaju prve pahulje snijega, mi Vam donosimo i preporučamo naš jubilarni 15. bilten u jubilarnoj 50. godini postojanja HDKP-a. Kako takvom broju i dolikuje, on je uvelike posvećen našem velikom rođendanu i njegovoj proslavi: za one koji nisu mogli biti s nama imamo detaljan izvještaj o obilježavanju 50. obljetnice i ustanovljenju Nagrade Vladimir Ivir, a naša je Maja u *Prevoditeljskom caféu* razgovarala i s prvim dvjema dobitnicama te nagrade za poseban doprinos profesiji. Ove smo godine proveli i treće po redu istraživanje tržišta

konferencijskog prevođenja, pa zavirite u prilog da saznate tko radi, kako, za koliko novaca i u kojim uvjetima. Nadalje, donosimo zanimljivu životnu priču o portugalskom kolegi koji među svojim radnim jezicima ima i hrvatski, a Tanja Žakula nastavila je razgovor o budućnosti profesije s dvama našim gostima na panelu „O strojevima i ljudima” koji je moderirala na proslavi. Osim toga, i u ovom vam broju u rubrici *Upoznajmo se* predstavljamo dvije kolegice iz naših redova, u okviru *Novosti iz HDKP-a* pružamo pregled naših ovogodišnjih aktivnosti, te donosimo preporuke triju naslova koje su pročitale naše članice. U rubrici *Pogled izvana* ovoga smo puta ugostili novog zastupnika u Europskome parlamentu Gordana Bosanca koji je s nama podijelio svoje viđenje našega posla. Uz najljepše želje za miran i odmoran kraj godine prepuštamo Vas narednim stranicama i čekamo Vaše dojmove!

HDKP – pola stoljeća izvrsnosti

Napisao Bruno Štefić

Petak 18. listopada 2024. bio je uistinu poseban dan za Hrvatsko društvo konferencijskih prevoditelja. Tog smo se dana okupili u Svečanoj dvorani Hrvatske obrtničke komore u Zagrebu kako bismo proslavili 50 godina postojanja Društva koje je osnovano 24. prosinca 1974. pod nazivom Društvo simultanih i konsekutivnih prevodilaca Hrvatske. U proteklih pola stoljeća HDKP i njegovi članovi i članice dali su značajan doprinos razvoju konferencijskog prevođenja u Hrvatskoj i stoga je ovo bio pravi trenutak da se osvrnemo na sva naša postignuća, odamo počast onima koji su nas zadužili svojim neumornim zalaganjem i trudom te da isto tako promislimo o izazovima i prilikama koje budućnost nosi za našu struku. Brojni uzvanici i gosti svojim su prisustvom uveličali našu proslavu, a među njima su bili predstavnici prevoditeljskih udruga iz Hrvatske, Srbije i Slovenije, kao i predstavnici europskih i hrvatskih institucija, veleposlanstva i drugih organizacija koje redovito surađuju s HDKP-om te tri istaknuta znanstvenika: prof. dr. sc. Marija Omazić s Filozofskog fakulteta u Osijeku, prof. dr. sc. Bart Defrancq sa Sveučilišta u Ghentu i prof. dr. sc. Kilian G. Seeber sa Sveučilišta u Ženevi. Besprijekornu tehničku podršku osigurali su naši suradnici iz ID Kongresa, a proslava je ujedno bila i prilika za dodjelu prve Nagrade Vladimir Ivir za poseban doprinos profesiji, a koja je ustanovljena upravo povodom 50. obljetnice društva.

Malo društvo koje radi velike stvari

Ali krenimo redom. U prvom se dijelu skupa prisutnima obratio potpredsjednik Hrvatske obrtničke komore i predsjednik Obrtničke komore Zagreb, Antun Trojnar. Ovdje

treba spomenuti da je jedan od sponzora obljetnice bio upravo HOK koji nam je ljubazno ustupio svoju Svečanu dvoranu u Ilici 49 za održavanje proslave. Gospodin Trojnar u svojem je pozdravnom govoru istaknuo da u Hrvatskoj među obrtnicima djeluje čak 3100 prevoditelja te pritom uputio poziv svima da se pridruže sustavu HOK-a, naglasivši da samo zajedničkim snagama možemo raditi u interesu obrtnika, a samim time i prevoditelja.

Uvodno je obraćanje potom održala aktualna predsjednica HDKP-a, Sandra Breznički Učović, koja je na početku pozvala prisutne da se minutom šutnje prisjete svih preminulih članica i članova HDKP-a. U svojem se govoru osvrnula na same početke Društva i njegove utemeljitelje, tzv. Dvanaestero veličanstvenih kako ih je nazvao prvi predsjednik Društva, Janko Paravić. Pritom je istaknula da su prvi članovi i članice HDKP-a svoju vještinu brusili u praksi te su temeljem vlastita iskustva i intuicije definirali pravila i uvjete u kojima se posao konferencijskog prevoditelja može obavljati, a koje danas cijenimo i poznajemo kao profesionalne standarde društva, etički kodeks, pravila za prijavu u članstvo i brojne druge temeljne dokumente. Nakon toga se osvrnula i na brojne aktivnosti i postignuća HDKP-a u posljednjih pola stoljeća koji, između ostaloga, uključuju pitanja javne nabave naših usluga, posjete brojnim sveučilištima te upoznavanje javnosti i studenata s radom Društva, zalaganje HDKP-a da se u Nacionalnu klasifikaciju djelatnosti uvedu podrazredi za pismeno i usmeno prevođenje, sudjelovanje u donošenju ISO standarda za konferencijsko prevođenje na hrvatskom jeziku, organizaciju radionica za usavršavanje različitih vještina, izdavanje Biltena HDKP-a od 2012., te aktivnosti na društvenim mrežama. Kao jedno

Jennifer Fearnside-Bitsios, Tatjana Zagajski, Andreja Montani i Mirko Brodnjak

Maja Šimleša vodila nas je kroz program

od zasigurno najvećih postignuća istaknula je izradu standarda zanimanja "usmeni prevoditelj/usmena prevoditeljica" koji je kao takav prvi put upisan u registar Hrvatskog kvalifikacijskog okvira 2020. te uspješno revidiran u lipnju 2024. Na samom kraju predsjednica HDKP-a posvetila je nekoliko riječi pandemiji COVID-a 19 kao najvećoj prekretnici za našu struku i društvo koja je uz mnoge druge promjene isto tako pokrenula i val razvoja tehnologija za prevođenje na daljinu, a koje su sa sobom donijele problem toksičnog zvuka, te pritom naglasila da je HDKP u tom razdoblju aktivno djelovao te širio znanstveno utemeljene informacije i izdao preporuke za prevođenje na daljinu. Svoj je govor zaključila utvrdivši da HDKP sa 65 članica i članova možda jest malo društvo, no da to malo društvo radi velike stvari.

Odluke o nama ne mogu se donositi bez nas

Prisutnima se potom obratila Jennifer Fearnside-Bitsios, predsjednica AIIC-a, Međunarodnog udruženja konferencijskih prevoditelja, rekavši da ono broji 3139 članova u 105 zemalja, od kojih je desetero u Hrvatskoj, te da je u njemu zastupljeno čak 90 jezika, što ga čini jednim istinski globalnim udruženjem konferencijskih prevoditelja. U svojem je govoru naglasila kako se i na temelju vlastita iskustva uvjerila kolika je važnost članstva u profesionalnim udruženjima, poput AIIC-a, objasnivši da ono konferencijskim prevoditeljima omogućuje da se njihov glas čuje i daje im aktivnu ulogu u definiranju uvjeta vlastita rada. Tako je AIIC tijekom 70 godina postojanja sklopio sporazume o radnim uvjetima prevoditelja s brojnim institucijama, a ti su se radni uvjeti s vremenom odrazili i na one na privatnim tržištima. Vrijednost profesionalnog udruženja, prema Fearnside-Bitsios, bila je posebno očita tijekom pandemije COVID-a 19, kada je AIIC izradio i podijelio svoje smjernice o prevođenju na daljinu s drugim tijelima i međunarodnim organizacijama te je uspostavio AIIC-ov Fond solidarnosti za pomoć prevoditeljima u potrebi. A kada je riječ o neizbježnoj temi umjetne inteligencije, AIIC je i na tom području iznimno aktivan jer pomno prati situaciju, informira redovito svoje članove te im pruža smjernice i edukaciju o ulozi UI-ja u radu

konferencijskih prevoditelja. Godine 2023. uspostavljen je i AIIC-ov Science Hub koji se, između ostalog, bavi i novim tehnologijama. Na samom je kraju Jennifer Fearnside-Bitsios jasno poručila da je na nama kao čuvarima višejezičnosti da prepoznamo izazove i poduzmemo odgovarajuće korake kako bismo osigurali prosperitet te naglasila da u AIIC-u ne žele pasivno promatrati novonastalu situaciju, već aktivno usmjeravati njezin razvoj u skladu sa sloganom „Nothing about us without us.”

Za govornicu je nakon toga stala Tatjana Zagajski, načelnica hrvatskog odjela u Glavnoj upravi za usmeno prevođenje Europske komisije (DG SCIC), koja je u svojem uvodu navela kako su članovi HDKP-a utkani u povijest hrvatske kabine u Europskoj komisiji jer hrvatski odjel SCIC-a zajedno sa slobodnim konferencijskim prevoditeljima već gotovo 12 godina omogućuje komunikaciju na hrvatskom jeziku u Europskoj komisiji, Vijeću EU-a, Europskom vijeću i drugim institucijama i tijelima EU-a. Pritom im je poručila: „Vaša profesionalnost, ljubav prema struci i predanost pridonijeli su uspjehu cijele hrvatske kabine.” U svojem se govoru osvrnula i na iznimno uspješnu suradnju koja već čitav niz godina postoji između hrvatskog odjela SCIC-a i HDKP-a na području promicanja konferencijskog prevođenja među mladima kao moguće karijere u Hrvatskoj i u europskim institucijama. Posebno je istaknula petomjesečnu kampanju koju su Komisija, Parlament i Sud EU-a održali 2023. pod krilaticom „Više hrvatskog u Europskoj uniji”, a u kojoj su sudjelovali i brojni članovi i članice HDKP-a te zajednički nastup na dvama izdanjima Festivala jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 2023. i 2024. Kada je, pak, riječ o razvoju digitalnih tehnologija i novih načina rada, Tatjana Zagajski objasnila je kako se Europska komisija zalaže za iskorištavanje svih prednosti koje tehnologije donose, s ciljem promicanja višejezičnosti i očuvanja jezične raznolikosti te uz pažnju da prevoditelji budu zaštićeni od loše kvalitete zvuka, zbog čega je SCIC ažurirao pravila o simultanom prevođenju putem platformi. Pritom je istaknula da nije realno očekivati da će UI zamijeniti prevoditelje na višejezičnim sastancima kakve pokriva SCIC te da čovjek i dalje ima ključnu ulogu u osiguravanju komunikacije u svim nijansama i slojevima značenja.

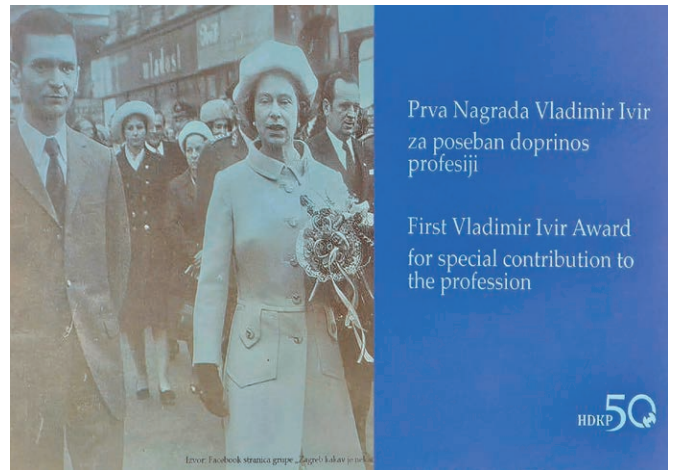
Drugi najstariji zanat na svijetu

Sljedeća se prisutnima obratila Andreja Montani, koordinatorica hrvatskog odjela Uprave za usmeno prevođenje (DG LINC) u Europskom parlamentu i članica HDKP-a, koja je na samom početku podsjetila da je usmeno prevođenje drugi najstariji zanat na svijetu i navela da danas kada se vode brojne rasprave o tome hoće li naša profesija opstati ili ne, valja podsjetiti da su tu profesiju obilježile brojne krize, poput prve naftne krize koja je izbila u isto vrijeme kada je Društvo osnovano ili nedavno pandemije COVID-19, no ona je unatoč njima opstala. Nadodala je da ne samo da i dalje radimo, već se vraćamo na stari način rada pa tako većina zastupnika u Europskom parlamentu bira sudjelovanje na sastancima uživo umjesto javljanja na daljinu. Na kraju krajeva, zaključila je, u našoj se profesiji sve vrti oko komunikacije među ljudima, i upravo zato ona postoji toliko dugo, a njezin opstanak neće biti doveden u pitanje dok god klijentima budemo nudili kvalitetu i dodanu vrijednost, što je pogotovo važno u višejezičnom okruženju poput Europskoga parlamenta. HDKP-u, čija je i sama dugogodišnja članica, čestitala je na radu i postignućima, od kojih je posebno istaknula izdavanje Biltena te ogroman uspjeh vezan uz izradu standarda zanimanja.

Posljednje uvodno obraćanje održao je Mirko Brodnjak, predstavnik Uprave za usmeno prevođenje Suda Europske Unije i član HDKP-a. U svojem se govoru osvrnuo na specifičnosti rada Suda Europske unije te ponudio zanimljive uvide u posebnosti te institucije koja se razlikuje od većine drugih europskih institucija po tome što nije politička institucija, sjedište joj je u Luksemburgu, a glavni joj je radni jezik francuski, a ne engleski. Ona ujedno ima i najmanju službu za usmeno prevođenje od svih institucija Unije. Istaknuo je da su sve rasprave otvorene za javnost te da je uporaba jezika uređena preciznim i strogim pravilima pa su tako svi sudionici u postupku obvezni govoriti službenim jezikom države članice koju predstavljaju. Za same prevoditelje, objasnio je, rad na Sudu često predstavlja velik izazov zbog kompleksnosti pravne tematike, no upravo je zato priprema presudna i na nju se troši više vremena nego na rad u samoj kabini. Na samom kraju iznio je zanimljivu činjenicu da na Sudu prevođenja na daljinu nema, osim pod rijetkim i iznimnim okolnostima, te da je ono bilo uvedeno jedino nekoliko mjeseci tijekom pandemije da bi ubrzo nakon toga bilo povučeno.

Jedna nagrada, dvije laureatkinje i nebrojena postignuća

Nakon toga uslijedio je središnji, a ujedno i najemotivniji dio proslave – dodjela prve Nagrade Vladimir Ivir za poseban doprinos profesiji. Nagrada je ustanovljena upravo povodom 50. obljetnice Društva, a dodjeljuje se osobama koje su se istaknule u obrani i razvoju strukovnih pitanja, u istraživanju teme konferencijskog prevođenja ili su na neki drugi način dale svoj doprinos struci (npr. rad na vidljivosti struke, održavanje edukacija, donošenje normi kojima se uređuje rad konferencijskih prevoditelja, pokretanje ili održavanje studijskih programa/poslijediplomskih studija konferencijskog prevođenja, aktivni angažman u strukovnim udrugama koje okupljaju konferencijske prevoditelje i sl.).

Prva Nagrada Vladimir Ivir
za poseban doprinos
profesiji

First Vladimir Ivir Award
for special contribution to
the profession

50
HDKP

Izvor: Album HDKP-a. Autor: Mirko Troni
Izvor: fotografije na slajdu. FB stranica Zagreb, kakav je nekad bio

Vladimir Ivir

Napisala Nata Hajdu

Lingvistima, anglistima i prevoditeljima ne treba posebno predstavljati profesora Vladimira Ivira. Neki od nas imali su sreću da ga osobno upoznaju, prvo kao profesora Ivira koji nam je predavao teoriju prevođenja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a zatim i kao Vladu s kojim smo radili u kabini za simultano prevođenje. No, on je i jedan od malobrojnih pripadnika naše profesije kojeg ne treba predstavljati ni široj javnosti: njegov je glas ispratio prvog čovjeka u šetnju po Mjesecu, njega smo gledali u pratnji velikana. Šturi podaci iz njegove impresivne biografije ne kažu nam dovoljno o profesoru Iviru kao čovjeku, kao kolegi, kao prijatelju. Njemu imamo zahvaliti na prvim koracima u razvoju konferencijskog prevođenja kao profesije u Hrvatskoj, on je taj koji se njome bavio u teoriji i u praksi, on je bio predsjednik našeg Društva u dva navrata (1979. – 1983. i 1989. – 1991.), izvanredan znanstvenik, predavač, leksikograf... no iznad svega briljantan prevoditelj i kolega na kojeg smo se uvijek mogli osloniti.

Iza nas je 50 godina postojanja Društva, postojanja konferencijskog prevođenja kao profesije u Hrvatskoj i pravi je čas da se osvrnemo na sve što su postigli oni koji su Društvo osnovali i mi koji smo ga naslijedili. Vrijeme je da odamo priznanje onima koji su dali poseban doprinos razvoju konferencijskog prevođenja, koji su se borili i još uvijek se bore za uvjete rada i ugled profesije sada za nas i sutra za buduće kolegice i kolege.

Oko imena nagrade nije bilo spora: profesor Vladimir Ivir prava je osoba po kojoj smo nazvali nagradu za poseban doprinos konferencijskom prevođenju.

Sama nagrada sastoji se od plakete i spomenice čiji je dizajn osmislio sin Vladimira Ivira, Milo Ivir. Njezin je cilj podizanje ugleda struke te promicanje vrijednosti kojima svi članovi društva teže, a to su izvrsnost i etičnost.

Jagoda Lukavac – velika dama konferencijskog prevođenja

Ivanka Rajh, predstavnica povjerenstva za dodjelu nagrade objavila je da će ona biti dodijeljena dvjema laureatkinjama: Jagodi Lukavac i Kristini Kruhac. U obrazloženju dodjele nagrade prvo se osvrnula na život i rad Jagode Lukavac, osobe koja čini neizostavni dio povijesti Društva kao najmlađa među dvanaestoro osnivača koji su na Badnjak 1974. odnijeli zahtjev za upis Društva simultanih i konsekutivnih prevodilaca Hrvatske u Registar udruga građana. Jagoda Lukavac počela se baviti prevođenjem 1967. u okviru Udruženja konferencijskih prevodilaca Srbije, a sa sestrom Višnjom osnovala je prvu španjolsku kabinu u Hrvatskoj. U čak tri navrata bila je birana za predsjednicu HDKP-a te je na toj poziciji provela 13 godina, više od bilo koga prije ili poslije nje, i u tom je razdoblju dala neizmjeran doprinos razvoju i prepoznatljivosti struke u Hrvatskoj. Uloga predsjednika ili predsjednice Društva 1980-ih bila je u mnogim pogledima drugačija nego što je to danas, pa je tako, primjerice, uključivala sastavljanje prevoditeljskih ekipa za višednevne, ponekad čak dvotjedne kongrese s pet jezika te ugovaranje radnih uvjeta koji su bili usklađeni s prevoditeljskim standardima preuzetima od AIIC-a. Jagoda Lukavac bila je predsjednica u ratnom mandatu od 1993. do 1995. te od 1998. do 2007., a s drugim članicama i članovima Društva svjedočila je brojnim povijesnim sastancima i susretima jer

Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Troni

Ivanka Rajh predstavlja dobitnice prve Nagrade Vladimir Ivir

su u vrijeme stvaranja suvremene hrvatske države članovi HDKP-a bili ključna komunikacijska karika između državnog vrha i dužnosnika iz cijelog svijeta. Između ostalog, Jagoda Lukavac redovito je radila za državni protokol za francuski i španjolski jezik te bila dugogodišnja predsjednica Francuske alijanse. Godine 2007. primila je odličje Viteza Akademskih palmi kao vrsna konferencijska prevoditeljica i nezaobilazna sugovornica u brojnim pitanjima suradnje na području visokoga školstva, a 2011. dodijeljeno joj je odličje Viteza Legije časti za osobite zasluge u promicanju francuskog jezika i kulture. Na samom kraju obrazloženja nagrade Ivanka Rajh istaknula je kako je Jagoda Lukavac bila i ostala velika dama konferencijskog prevođenja koja je sve društvene, generacijske i profesionalne izazove prevladala ponosno i uzdignute glave, ne propuštajući nijednu priliku da ne samo očuva već i ojača dignitet naše struke.

Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Troni

Laureatkinje s članicama Upravnog odbora HDKP-a

Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Tironi

Laureatkinje Kristina Kruhac (lijevo) i Jagoda Lukavac (sredina) s Aleksandrom Imogen Ivir (desno)

Kristina Kruhac – neumorna borkinja za struku

Ivanka Rajh svoje je obrazloženje nagrade nastavila rekavši da je HDKP odlučio dodijeliti nagradu Vladimir Ivir i Kristini Kruhac, i to u znak priznanja za velike zasluge u promicanju konferencijskog prevođenja i interesa struke. Kristina Kruhac je kao dugogodišnja članica HDKP-a pokrenula i osobno sudjelovala u cijelom nizu inicijativa za povećanje vidljivosti struke, od kojih treba istaknuti izdavanje Biltena HDKP-a, još uvijek jedine stručne publikacije iz domene konferencijskog prevođenja u Republici Hrvatskoj, te uspješan projekt radionice za glas i govor koja je već doživjela nekoliko izdanja. Njezin rad usmjeren je i na poboljšanje položaja konferencijskih prevoditelja na hrvatskom tržištu pa se tako založila za projekt izrade standarda zanimanja "usmeni prevoditelj/

usmena prevoditeljica". Osnovala je i vodila radnu skupinu za njegovu izradu te je nakon pet godina napornog rada uspješno privela čitavu priču kraju. Standard zanimanja usvojen je u predloženom obliku 2020. godine, revidiran prema novoj Metodologiji tri godine poslije te je 19. lipnja 2024. upisan u Registar hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Isto je tako zaslužna za ispravak pogrešnog prijevoda u Rječniku javne nabave koji je bio izričito diskriminatoran za konferencijske prevoditelje. Njezino djelovanje uključuje i promicanje profesije putem društvenih mreža, kao što su Facebook i LinkedIn, a kao predsjednica Odbora za društvene mreže koordinira HDKP-ove odnose s javnošću te daje doprinos osobnom razvoju konferencijskih prevoditelja, ali i boljem razumijevanju naše profesije među onima koji se njome ne bave.

Riječi zahvale i suze radosnice

Nakon toga uslijedila je sama svečana dodjela nagrade koju je dobitnicama uz veliki pljesak i puno emocija uručila kći Vladimira Ivira, Aleksandra Imogen Ivir. Obje su laureatkinje nakon toga stale za govornicu i s nekoliko se riječi obratile nazočnicima.

Jagoda Lukavac u svojem je govoru istaknula da se smatra sretnom jer je cijeli radni vijek radila ono što je voljela, 40 godina kao predavačica na Ekonomskom fakultetu te još znatno dulje kao simultana i konsekutivna prevoditeljica, te je dobila priznanje za svoj prevodilački rad i duge godine djelovanja na čelu HDKP-a. Osvrnula se na početke konferencijskog prevođenja u Hrvatskoj, nastanak i razvoj Društva te težnju izvrsnosti koja ga je oduvijek karakterizirala. Na samom kraju izrazila je zadovoljstvo uvođenjem nagrade koja nosi ime Vladimira Ivira, kolege i prijatelja koji je radio s članovima Društva i bio dio njihovih života, a koji će budućim naraštajima ostati poznat kao znanstvenik,

Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Tironi

redovni profesor Zagrebačkog sveučilišta te jedan od prvih i sjajnih prevoditelja.

Kristina Kruhac u svojem je obraćanju naglasila kako je za nju velika čast što prima nagradu koja nosi ime Vladimira Ivira i kako je neizmjereno raduje što to čini upravo uz bok Jagode Lukavac, osobe kojoj je prije dvadesetak godina pokucala na vrata profesorskog kabineta sa samo jednom željom – postati konferencijska prevoditeljica, a koja joj je pružila neizmjernu podršku i usmjerila je na njezinu profesionalnom putu. Dodala je i da se u udruženjima poput HDKP-a aktivnosti često dijele u dvije kategorije. U prvju su one koje su vidljive, poput biltena, radionica ili skupova, te koje zbog toga često nailaze na pozitivne reakcije i komentare. No tu su i one aktivnosti koje su manje vidljive, a zbog svoje kompleksnosti podrazumijevaju dugogodišnji rad u izolaciji te često uključuju velik broj prepreka i osjećaj posustajanja. Međutim, sav se trud na kraju isplati, a što najbolje pokazuje i donošenje standarda zanimanja.

Na samom kraju dodjele predsjednici HDKP-a Sandri Breznički Učović uručeni su buket i poklon kao zahvala od svih članica i članova na njezinu neumornom zalaganju, trudu i radu u korist Društva.

Potom je uslijedio stručni dio skupa posvećen predavanjima triju sveučilišnih profesora o utjecaju umjetne inteligencije na profesiju konferencijskih prevoditelja te

Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Troni

Nuša Torbica i Petra Moštak uz Tamaru Levak Potrebeca (lijevo pokraj kabine) prevodile su izlaganja na proslavi

razgovoru sa samim predavačima, čemu je posvećen zaseban članak.

Svečanu obljetnicu završili smo prigodnom zakuskom i druženjem, a za sam kraj napomenimo još da proslava ne bi bila moguća bez velikog truda koji je uložio Organizacijski odbor u sastavu Nata Hajdu, Ivanka Rajh, Nuša Torbica, Nevena Erak, Maja Šimleša, Sandra Palihnić Jurina i Sandra Breznički Učović. Za obljetnicu je, naravno, bio osiguran simultani prijevod za koji su bile zadužene naše članice Tamara Levak Potrebeca i Nuša Torbica te pretprijetnica Petra Moštak, a kroz cijeli nas je program glatko i sigurno vodila Maja Šimleša. 🌀

Fotogalerija

Tajnica i potpredsjednica HDKP-a, Erna Ferendža Luburić i Nata Hajdu,
Izvor: Album HDKP-a

Članice (s lijeva na desno) Dunja Bakić, Andreja Montani, Vesna Ivančević Ježek, te član Bruno Štefić (skroz desno) s kolegicom Sonjom Plejić, Izvor: Album HDKP-a

Članica Miljenka Demel s Mirom Kadoićem i Ivicom Kovačevićem iz ID kongresa, Izvor: Album HDKP-a

Članovi Ivanka Rajh i Mirko Brodnjak, Izvor: Album HDKP-a

Članovi Tanja Žakula i Bruno Štefić (lijevo) s pretpripružnicama Jelenom Mandić i Jadrankom Ivancić (lijevo), Izvor: Album HDKP-a

Članica Nevena Erak Camaj s blagajnicom HDKP-a Sandrom Palihnić Jurina, Izvor: Album HDKP-a

Predsjednik Suda časti HDKP-a Toni Luburić sa suprugom i tajnicom HDKP-a Ernom Ferendžom Luburić, Izvor: Album HDKP-a

Prevoditeljsku ekipu na proslavi činile su (s lijeva na desno) bivša predsjednica Tamara Levak Potrebića, predsjednica Odbora za prijam novih članova i sustav mentorstva Nuša Torbića i pretpripružnica Petra Mošćak, Izvor: Album HDKP-a

Kolegica Barbara Tartaglia Roca (skroz lijevo) iz Hrvatskog Sabora s kolegicama (s lijeva na desno) Natom Hajdu, potpredsjednicom HDKP-a, kolegicom Robertom Končar Dabić, članicama Nevenom Erak Camaj i Romanom Pezić, te pretpripružnicom Petrom Mošćak i članicama Natašom Mance i Lidijom Šimunić Mesić, Izvor: Album HDKP-a

Članice (s lijeva na desno) Tanja Žakula, Kristina Kruhac i Vera Andrassy, Izvor: Album HDKP-a

PREVODITELJSKI CAFÉ

Dvije snažne i uspješne žene, dvije iznimne prevoditeljice, dvije dobitnice prve Nagrade Vladimir Ivir. Iako je svaka imala svoj put i bitno se razlikuju, obje su autentične predstavnice svog doba u profesiji konferencijskog prevođenja. S Jagodom Lukavac i Kristinom Kruhak, laureatkinjama priznanja za poseban doprinos struci, razgovarala je Maja Šimleša.

Dvije žene, dvije velike karijere

Nije ih bilo lako uhvatiti. Uz sva njihova poslovna putovanja i društvene aktivnosti naći slobodne kućice u kalendaru bio je izazov. S Kristinom sam tjedan dana nakon dodjele nagrade popila kavu u Europskom parlamentu u Strasbourgu i, na njezinu inicijativu, prošetala se uz rijeku Ill. Kako sama kaže, već duži niz godina „ciljano” odlazi u prirodu kad god može, to joj je svojevrsni ispušni ventil.

Jagoda me ugostila u svom domu, u središtu zagrebačke vreve i društvenih događanja. Teško je zamišljam u nekom drugačijem okruženju, a i taman je stigla s druženja s nekadašnjim studentima. „40 godina sam predavala na Ekonomskom fakultetu i znatno dulje radila kao konferencijska prevoditeljica. To sam ja, to su moji identiteti.”

A bilo je prilika i za drugačiji životni put. Tijekom karijere susretala se s raznoraznim čelnicima država i vlada, kraljevima i diktatorima, bilo joj je ponuđeno i mjesto veleposlanice, no nije htjela napustiti svoju vokaciju. Kad sam je pitala kakav je osjećaj dobiti tako važno priznanje kolega i struke, čak i s odmakom od tjedan dana emocije su bile snažne.

„Još mi je intenzivan osjećaj zadovoljstva i zahvalnosti. Sve je bilo jako emotivno i sjajno organizirano, decentno i pametno. Beskrajno sam ponosna na sve vas mlade koji ste to odradili. A to da su me se ti mladi nakon svih tih godina sjetili i dodijelili mi nagradu, za mene je bilo vrlo neočekivano.

Jagoda Lukavac

Voljela sam profesiju i ljude s kojima sam surađivala. Sretna sam osoba jer sam radila ono što sam voljela i još na kraju dobila priznanje za svoj rad. S druge strane, meni Vladimir Ivir znači više od jednog profesora ili dobrog prevoditelja. On je bio i beskrajno drag prijatelj, zbog čega je osjećaj još jači.”

A jedna je od tih mladih koje Jagoda spominje upravo Kristina. Na dodjeli nagrade Jagoda je u svom govoru dirljivo opisala njihov prvi susret: „Prije valjda 20-ak godina došla je u moj kabinet na Fakultetu jedna mlada žena i rekla da bi ona željela biti prevoditeljica. Do tada je imala sasvim uspješnu karijeru u izdavaštvu i književnom prevodilaštvu, ali želje su je vukle prema tzv. usmenom prevođenju. Bila je to Kristina Kruhak. Savjetovala sam joj da se ne utopi u ma-

Kristina Kruhak

si, nego da se izdvoji, istakne i da ode na dvogodišnji studij u Pariz na čuveni ESIT i neka pokuša dobiti francusku stipendiju. Tada će joj prevodilačka karijera biti osigurana. Rečeno i učinjeno. Kristina Kruhak, Tanja Žakula i Ivanka Rajh naše su prve zvijezde s diplomom ESIT-a. I eto, ta Kristina danas stoji uz mene s nagradom Vladimir Ivir kao priznanjem za doista izuzetan smisao i volju za transformacijom Društva u suvremenu instituciju.”

Kristinini dojmovi nisu bili ništa manje emotivni: „Osjećaj zahvalnosti je ogroman, kao i ugodno iznenađenje. Kaže se da nitko nije prorok u svom selu, ali kad to ipak uspiješ biti, onda se to računa kao stepenica više i to je jako lijepo. No, to nije bio samo moj rad i sad se pitam zašto ja, a ne netko drugi od mojih kolega. Priznanje struke mi bez daljnega jako puno znači. Bilo je mnogo padova i frustracija, ali nismo odustajali jer u konačnici ne radiš za sebe, već za sve. Radiš stvari koje su bitne prevoditeljima, da svi imaju pristup profesionalnim radnim uvjetima na tržištu. I sjajno je kad vidiš da sav taj trud ipak nije nevidljiv i da se tvoj rad cijeni.”

U ovih 50 godina HDKP je doživio velike promjene i prošao kroz transformaciju do suvremene institucije, kako ga

je Jagoda nazvala. No to ne znači da pred nama ne stoje novi izazovi: „Jedan je od njih zasigurno nužnost razbijanja pogrešne percepcije HDKP-a kao elitističke organizacije”, smatra Kristina. „HDKP se od samih početaka morao nositi s takvom slikom. Prvi članovi bili su ugledni profesori, neki su dolazili iz diplomatskih obitelji, imali su određeni status u

Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Tironi

Dodjela nagrade Jagodi Lukavac

društvu. Iza mlade generacije drugačija je priča, mi smo kretali s drugačijih pozicija i drugačije dospjeli na tržište koje se u međuvremenu prilično promijenilo. Mnogi su prevoditelji oklijevali učlaniti se u HDKP jer se možda inzistiranje na kriterijima brkalo s elitizmom. No to nije slučaj samo kod nas, tako se katkad gleda i na AIIC na europskom tržištu.

Društvo s jedne strane mora održavati standard, a s druge ići ukorak s vremenom. Ne govorim o honorarima jer je to stvar tržišta i o tome se može pregovarati. Ja govorim o standardima – o broju radnih sati ili osoba u kabini – koji bi trebali biti fiksni i o tome se ne pregovara. To su zahtjevi temeljeni na objektivnim faktorima i činjenicama. A to što HDKP inzistira na čuvanju standarda, ne čini ga elitističkom organizacijom, već Društvom kojem je dobrobit prevoditelja i struke na prvom mjestu.”

Jagoda smatra da opasnosti po Društvo u budućnosti ili nema uopće ili je totalna, a na sadašnjoj je garnituri da napravi nešto po tom pitanju. „Mladi koji su nedavno došli u Društvo nemaju osjećaj za tu organizaciju. Društvo je za njih samo jedna stepenica koju su prošli, a njih prvenstveno zanima Brisel i sam posao. Zato morate češće organizirati sastanke, možda vikendom kad ljudi poslovno ne putuju. To je najbolja šansa da se mlade snage približe Društvu, da shvate što znači sudjelovati ili voditi neke aktivnosti. Jednom su i mene pitali zašto radim taj posao, zašto sam angažirana oko Društva i to besplatno. Rekli su mi da sam luda, s čime bi se vjerojatno i moja mama složila, no ja se nisam slagala. Smatrala sam da je to nužno, da moramo moći osigurati prevoditelje kada se pojavi potreba i čitav

niz drugih stvari. Zapanjio me broj članova koji danas imamo, ali se pitam koliko su svi ti ljudi zapravo bliski Društvu. Rijetke su profesije u kojima postoji povezanost na razini spojenih posuda. Ako nema totalne protočnosti između svih jezika na konferenciji, onda stvar ne funkcionira. Tako je i s HDKP-om.”

HDKP je tijekom ovih 50 godina rastao i razvijao se. No nije bilo bezbolno i Društvo je prošlo kroz nekoliko kriza. A na profesionalne krize nisu imune ni Kristina ni Jagoda. Iako ih uz profesiju veže puno više lijepih i nagrađujućih iskustava, podijelile su i one teže.

„Najzahtjevnijim trenutkom smatram sam početak”, prisjeća se Kristina. „Prve dvije godine na ESIT-u, bez obzira na sve dobro što mi je donio, bile su i najteže u mom životu. Bilo mi je izuzetno teško i naporno i kao da me prvo moralo slomiti da bih se ponovno izgradila. Vjerojatno je vrijedilo jer sada ubirem sve te lijepe plodove svog rada. A druga stvar koja mi teško pada su putovanja. I dok je to nekoć bio jedan od lijepih aspekata, gdje su nepredviđenosti bile iznimka, danas su kašnjenja i otkazivanja letova i vlakova sve više pravilo. Logistika je postala toliko opterećujuća i zamorna da se čovjek pita ostaje li mu na kraju dovoljno snage za obavljanje posla. Ali nikad nisam požalila što sam postala konferencijska prevoditeljica. Nastojim ne žaliti za stvarima koje su se dogodile jer su nas u konačnici naši izbori doveli tu gdje jesmo, a ja sam zadovoljna time gdje sam sada i sve se isplatilo.”

Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Tironi

Dodjela nagrade Kristini Kruhac

Čak i trud oko donošenja standarda zanimanja?

„Da, jedino što sada pazim s kim idem na kavu”, uz smijeh odgovara na moju provokaciju. „Naime, postoje neke kolegice s kojima na svakoj kavi završiš na čelu neke radne skupine, a da to uopće nisi planirao. A budući da mene nije teško nagovoriti da nešto odradim, toga se moram čuvati.”

I Jagoda se prisjetila nekoliko ne baš teških, već više neugodnih iskustava. „Jednom sam tijekom konseku

ostala bez glasa. Iz mene nije izlazilo ništa. Nije to bila stvar šoka ili bolesti, već se sve u meni iznutra bunilo protiv toga što moram prevesti. Nije bilo tehnički teško, već se sadržaj potpuno protivio mojim uvjerenjima. Kad sam treći put trebala izreći tu jednu stvar, moj je glas jednostavno otkazao. Nisam mogla vjerovati da mi se to može dogoditi, nakon svega što sam prevela u životu, ali jest. No, generalno ne pamtim neka loša iskustva, više zanimljivosti. Npr. izgovor Kubanaca je izazov. Pola progutaju, a drugu polovicu ne izgovore. Loviti njihov španjolski je uistinu pothvat. Fidel Castro je, na primjer, bio glasan na mitinzima, toliko da ga se čulo do Floride, dok je u bilateralama vrlo tiho govorio i time plijenio pozornost. Jednom je prilikom ispalo da sam krivo prevela jedan broj, na što mi je značajno i ukazao te ponovio rečenicu koja je ponovno zvučala isto. U tom sam se času htjela spakirati i vratiti u Zagreb, jer brojati valjda znam, no veleposlanik me zaustavio rekavši da je i on zapisao apsolutno isto što i ja.”

A onih lijepih trenutka puno su se lakše sjetile. „Naši su životi prepuni anegdota koje su rijetko bile loše”, nastavlja Jagoda. „Pogotovo kad radiš konsekvativu i puno si bliži klijentu. Jedan od posebnih trenutaka koje pamtim bilo je nešto što je uslijedilo nakon odrađenog posla. Kad je argentinski predsjednik sa suprugom bio u službenom posjetu, ja sam im prevodila cijelo vrijeme boravka ovdje. Dva tjedna kasnije iz Ministarstva vanjskih poslova javili su mi da sam dobila poziv osobno od predsjednika i supruge da mjesec dana budem njihov gost u Argentini.

Dobila sam dva francuska visoka odlikovanja. Viteškinja sam Akademskih palmi i viteškinja Legije časti Francuske Republike.

Osim toga, to je zanimanje u kojem se drugačije povezuješ s ljudima, pogotovo s kolegama. Međusobno si pomažemo i ovisimo jedni o drugima. Pogotovo u vrijeme kada nije bilo interneta. Kupovali smo rječnike, skupljali stručnu literaturu, pisali i međusobno dijelili glosare. Ni danas nemam srca sve to baciti.”

A Kristinini najdraži trenuci?

„Ne mogu izdvojiti jednu stvar, ali nagrada Vladimir Ivir svakako je jedna od njih. Postoje uistinu teški angažmani, no potom se dobro osjećaš jer si koristan. Ima i onih koji djeluju atraktivno ili glamurozno jer privlače pozornost javnosti, ali to ne mora nužno biti lijepa uspomena zbog velikog pritiska. Lijepo je, međutim, kad ti nakon takvog

zadatka uz protokolarni poklon stigne rukom pisana zahvala ili te nazove veleposlanik da te pita za dozvolu da te preporuči sljedećoj delegaciji. Ono što mi je najdraže su kolege. S vremenom se okružiš onima s kojima ti je suradnja ugodna i to postane tvoj tim. A onda s njima možeš i dati najbolje od sebe u poslu.”

I za kraj, onkraj danas modernih mračnih predviđanja, zanimalo me njihovo viđenje budućnosti struke. „Profesija prevoditelja postat će ugrožena, ali ne tako skoro”, smatra Jagoda. „Najveća je opasnost taj nekakav engleski koji kao fol svi skupa govore i znaju. I u kojem se vrhunski znanost jezika svede samo na količinu riječi koju znaju sudionici tog skupa. To je tragedija i opasnost koja može dovesti do jednojezičnih konferencija, gdje će se odustajati od troškova

za honorare, putovanja i smještaj prevoditelja. No to neće biti tako skoro. Jer koliko god da prevladava taj *broken English*, od njega je ipak jača želja za kvalitetom. I vjerujem da će ljudi nastaviti birati kvalitetan prijevod, a ne mučiti se jedni s drugima. Dobro je proučavati što „neprijatelj” radi i gdje je, ali mislim da smo mi još uvijek jači. Jer kad si dobar, onda argumenti onoga koji te neće padaju u vodu. I zato je u prevodenju prije svega bitna kvaliteta.”

Kristina smatra da je nužno fokus prebaciti sa sebe na one koji nas trebaju, a to ne znaju. „Mi možemo ponavljati da je naša prednost što mi možemo ovo ili ono, a UI ne može, no nije u tome stvar. Ako klijentima ne uspijemo objasniti da im mi možemo pomoći da naprave ono što žele, na

način s kojim će biti zadovoljni, nećemo preživjeti. Trebamo se više baviti potrebama naručitelja kako bi shvatili zašto je angažiranje prevoditelja dobro prvenstveno za njih.

Osim toga, trebamo se prestati ponašati kao da je naše da samo prevodimo i ništa drugo. Već godinama dopuštamo da netko drugi govori u naše ime i dogovara poslove i uvjete za nas. Razumijem da pružanje sveobuhvatne usluge znači lišavanje komfora. Ali ako stalno puštaš da netko drugi odrađuje stvari s kojima se tebi ne da gnjaviti, ubrzo će te prestati smatrati sugovornikom u struci. Za opstanak struke prevoditelji moraju govoriti o sebi, za sebe i u svoje ime.

I da, jednog se dana može dogoditi da više ne budemo potrebni, ali ne vidim da će se to dogoditi u neko skoro vrijeme. Pitanje je hoće li ikad, a ja mislim da neće. Ljudima treba ljudski moment, a to je ono što u našem poslu usmeni prevoditelji i donose.”

Laureatkinje nakon dodjele, Izvor: Album HDKP-a, Autor: Marin Tironi

O strojevima i ljudima

Napisao Bruno Štefić

HDKP ne bi bio to što je da jedan dio skupa povodom proslave 50. obljetnice nije posvetio i aktualnim pitanjima struke. O primjeni umjetne inteligencije u usmenom prevođenju govorilo je troje istaknutih stručnjaka.

Tehnologija kao podrška, ljudi kao dodana vrijednost

Prvo izlaganje pod naslovom „Usmeno prevođenje potpomognuto UI-jem: prilike i izazovi” održala je prof. dr. sc. Marija Omazić, redovita profesorica u trajnom zvanju na Odsjeku za anglistiku Filozofskog fakulteta u Osijeku. Na samom je početku istaknula da je prema rezultatima *European Language Industry Survey* iz 2023. trend koji u jezičnoj industriji dominira nad svima ostalima upravo umjetna inteligencija, no da ona isto tako izaziva negativne emocije i stavove kod većine ispitanika (51%), dok je najviše prihvaćena među pripadnicima mlađih generacija. Unatoč podjelama koje izaziva u široj i stručnoj javnosti, UI je već ušao u mnogobrojne sektore i neupitno je da će nastaviti svoj proboj. Stoga, smatra Marija Omazić, novu tehnologiju trebamo prestati doživljavati kao prijetnju i trebamo se početi pitati može li nam ona ponuditi dodatnu vrijednost. Za to već sada postoje brojne mogućnosti kada je riječ o usmenom prevođenju: UI-jem se možemo koristiti kao jezičnim asistentom, raspravljati s njime o prijevodnim rješenjima, upotrebljavati ga kao ispomoć za pripremu sastanaka i proširenje vlastita znanja, upotrebljavati tražilice potpomognute UI-jem za pametnije pretraživanje interneta... Alati poput Microsoftova *Copilota* ili *Readwise Readera* nude pomoć pri izradi glosara i kompiliranju terminologije, dok se ChatGPT može upotrebljavati kao virtualni suradnik za vježbanje prevođenja jer može poslušati prijevod, usporediti ga s izvornim govorom te ponuditi povratne informacije i preporuke za poboljšanje. Na samom kraju Marija Omazić zaključila je da UI kao tehnologija ima svoje prednosti, ali i nedostatke kada je riječ o njezinu korištenju u usmenom prevođenju te utvrdila kako se tehnologija može upotrijebiti kao ispomoć, ali da ona sama po sebi ne stvara nikakvu vrijednost. Ljudska stručnost jest i uvijek će biti važnija od funkcionalnosti bilo kojeg alata.

Komunikacija, odgovornost i povjerljivost

O jedinstvenoj tržišnoj prednosti usmenih prevoditelja u svjetlu usluga usmenog prevođenja koje pruža UI imali smo prilike čuti tijekom drugog izlaganja koje je održao prof. dr. sc. Bart Defrancq, izvanredni profesor na Sveučilištu u Ghentu na kojem vodi katedru za usmeno prevođenje i dinamički istraživački odjel za simultano prevođenje i prevođenje za potrebe policije. Profesor Defrancq iznio je istraživačke podatke koji pokazuju da se UI, točnije tehnologije za tzv. *speech translation* i *automated interpretation*

Marija Omazić

Bart Defrancq

više upotrebljavaju u kontekstu prevođenja dijaloga nego u kontekstu konferencijskog prevođenja. Isto je tako iznio zanimljivu činjenicu da platforme kao što su KUDO i Interpretfy povećavaju udio usmenog prevođenja koje pruža UI, ali to ne utječe na broj ljudskih prevoditelja koji rade preko njihovih platformi (on je isti ili čak raste). Kada je riječ o tržišnim prednostima usmenih prevoditelja u odnosu na tehnologiju koju nudi UI, Bart Defrancq smatra da postoje tri ključne: komunikacija, odgovornost i povjerljivost. Kada su one u pitanju, usmeni prevoditelji i dalje su jedini logičan izbor za klijente.

Kilian G. Seeber

Neistraženi teritorij

Posljednje izlaganje pod nazivom „O znanosti i fikciji usmenog prevođenja uz pomoć UI-ja” održao je prof. dr. sc. Kilian G. Seeber, profesor na Fakultetu za pismeno i usmeno prevođenje Sveučilišta u Ženevi, čiji je trenutačno i prodekan. Posluživši se isječkom iz epizode Zvezdanih staza iz daleke 1968. u kojem se kapetan James T. Kirk bori s etičkim i osobnim dilemama izazvanima UI-jem koji bi ga trebao u potpunosti zamijeniti, profesor Seeber podsjetio nas je da se čovječanstvo već dugo vremena suočava s izazovima koje nose nove tehnologije. Međutim, naglasio je da se istovremeno danas nalazimo na neistraženom teritoriju jer je u posljednjih nekoliko godina tehnologija uzela toliki zamah da su pitanja vezana uz nju iz domene teorije prešla u praksu i u naše svakodnevne živote. Jedno je od tih pitanja: što prevoditelji mogu poduzeti kako bi i dalje ostali prevoditelji i do koje mjere možemo svoj posao prepustiti UI-ju? Profesor Seeber smatra da treba prepoznati da je u određenim aspektima tehnologija napredovala do zadivljujućeg stupnja funkcionalnosti pa su tako primjerice LLM-ovi (veliki jezični modeli) istrenirani na golemom pisanim korpusu te su sposobni dalje učiti i poboljšavati se. Međutim, postoji jedna bitna razlika između strojeva i ljudi, a to je sposobnost razmišljanja i kreativnost. Programi i algoritmi funkcioniraju tako da se bez iznimke drže zadanih okvira i parametara te naprosto ne mogu ispoljavati kreativnost niti se uhvatiti u koštac s kulturnim referencama, humorom ili cinizmom. Isto tako, na primjeru ChatGPT-ja profesor Seeber pokazao je kako UI može bez problema pravilno prevesti rečenicu s engleskog na francuski, no neće primijetiti i u drugi jezik prenijeti promjene u intonaciji ili naglašavanje određenih riječi u toj istoj rečenici. Za njega sve verzije rečenice, bez obzira

na varijacije u tonu, znače jedno te isto. Za kraj, profesor Seeber zaključuje da želimo li opstati kao prevoditelji, trebamo se fokusirati na ono što radimo bolje od strojeva i na naše jedinstvene prednosti – kreativnost, zdrav razum i moć razmišljanja.

UI kao partner ili suparnik – ovisi o nama

Nakon toga uslijedila je panel-rasprava s trima predavačima koju je moderirala članica HDKP-a Tanja Žakula, a tijekom koje su sudionici imali prilike detaljnije prokomentirati teme kojima su posvetili svoja izlaganja. Tako smo imali prilike saznati da je nemoguće predvidjeti kada će i hoće li UI preuzeti posao usmenog prevoditelja. Bart Defrancq smatra da smo došli do određene gornje granice u pogledu poboljšanja sustava UI-ja jer su oni iscrpili podatke na temelju kojih uče, dok Marija Omazić vjeruje da će se UI nastaviti razvijati, no da je moć u našim rukama te da postoje zaštitne mjere koje možemo primijeniti kako bismo spriječili da se naše intelektualno vlasništvo upotrebljava za podučavanje UI-ja. Kilian G. Seeber pak vjeruje da je razvoj tehnologije neizbježan, no da će mnogo toga ovisiti o nama kao ljudskim bićima i o vrijednosti koju ćemo pridati jeziku i komunikaciji, odnosno hoćemo li pristati na onu vrstu reducirane komunikacije kakvu nude strojevi. Panelisti su se također dotaknuli potencijalnih rizika korištenja UI-ja u određenim kontekstima gdje može doći do curenja osjetljivih podataka kao što su poslovne tajne ili informacije koje se tiču nečijeg pravnog statusa ili zdravlja te naglasili da udruženja poput HDKP-a i sveučilišta trebaju igrati aktivnu ulogu u informiranju šire javnosti o svim aspektima korištenja alata koje nudi UI. Kilian G. Seeber pritom je naglasio da se nalazimo na svojevrsnoj prekretnici na kojoj UI može postati ili partner s kojim ćemo surađivati ili suparnik koji će nas nadvladati te da je na nama da se odmaknemo od površnog korištenja tehnologije i da steknemo dublje znanje o načinu na koji ona funkcionira.

Budući da tijekom panela nije bilo dovoljno vremena za sva pitanja, putovanje zvezdanim stazama i neistraženim teritorijem odlučili smo nastaviti u obliku intervjua koji donosimo u nastavku. 🎧

Panelisti s moderatoricom Tanjom Žakula

Razgovor s prof. dr. sc. Marijom Omazić sa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Osijeku i prof. dr. sc. Kilianom G. Seeberom sa Fakulteta za pismeno i usmeno prevođenje Sveučilišta u Ženevi

Još malo o izazovima kapetana Kirka iz Zvezdanih staza

Razgovarala i s engleskog prevela Tanja Žakula

Nakon njihovih nadahnutih predavanja o odnosu čovjeka i stroja u kontekstu usmenog prevođenja koja su oduševila publiku na proslavi 50. obljetnice HDKP-a te općeg negodovanja što je vrijeme za raspravu koja je uslijedila bilo prekratko za sva pitanja koja su potaknuli svojim predavanjima, odlučili smo neka od tih pitanja ovim putem postaviti prof. dr. sc. Mariji Omazić s Filozofskog fakulteta u Osijeku i prof. dr. sc. Kilianu Seeberu sa Sveučilišta u Ženevi. Intervju s prof. dr. sc. Defrancqom objavljen je u prethodnome broju.

MARIJA OMAZIĆ

HDKP: *Postoji li studija koja uspoređuje usmene prevoditelje i strojno usmeno prevođenje u pogledu vrste i stope pogrešaka? Ako postoji, kako stojimo u odnosu na strojno usmeno prevođenje, a ako ne postoji, kakve biste rezultate očekivali?*

MO: Postoji nekoliko novijih istraživanja u kojima se uspoređuju usmeni prevoditelji sa strojnim prijevodom govora, iako ne nužno u uvjetima strojnog usmenog prevođenja i još uvijek ne u kombinaciji s hrvatskim. Rezultati prvih objavljenih studija pokazuju da usmeni prevoditelji općenito prevode točnije i bolje se snalaze s jezičnim nijansama (Lee & Cha, 2023)¹. Oni briljiraju u komunikaciji prilagođenoj publici i razumijevanju pragmatike, dok se strojevi često muče s kolokvijalizmima i značajkama govornog jezika, poput fragmentiranog govora (Liu & Liang, 2024²; Lee & Cha, 2023). Usmeni prevoditelji bolje prevode govorni jezik, osobito kada je riječ o kolokvijalnim izrazima, nedovršenim ili vrlo složenim rečenicama. S druge strane, ljudi imaju ograničene kognitivne kapacitete za obradu brzog i leksički zasićenog ili čitanog govora u odnosu na strojni prijevod govora, kojemu to ne predstavlja problem. I ljudski i strojni prijevodi govora pokazuju osobitosti prijevodnog jezika (ponekad neprirodni tzv. *translationese*), ali s različitim obrascima (Bizzoni i sur., 2020³).

Iz vlastitog iskustva mogu reći da je najveća razlika između strojnog i ljudskog prijevoda govora u fazi prepoznavanja govora, gdje ljudi čine manje pogrešaka, što se odražava i na manji broj značenjskih pogrešaka u prijevodu. Strojevi češće prevode doslovno prateći sintaksu izvornog govora, dok je kod ljudi primijećena česta interferencija izvornog govora na odabir kolokacija ili prijedloga. Strojovima katkad nedostaje kontekstualno razumijevanje i imaju problema s dugim i nepovezanim rečenicama, a prijevod se temelji samo na audio inputu, dok usmeni prevoditelj značenje temelji i na ostalim inputima, uključujući vizualni, kontekstualni,

interpersonalni i sl. Usmeni prevoditelji imaju bolju sposobnost interpretacije nijansi, filtriranja sadržaja, sažimanja i prilagodbe tonu i stilu te razumijevanja konteksta, a što rezultira preciznijim i prirodnijim prijevodima. Stoga bi se moglo očekivati da ljudski prevoditelji imaju manji broj pogrešaka u usporedbi sa strojnim sustavima, osobito u složenijim komunikacijskim situacijama. Strojevi, s druge strane, mogu postati korisni alati za podršku prevoditeljima u manje zahtjevnim zadacima ili kao dopuna u uvjetima visokog jezičnog opterećenja.

No, ne treba zanemariti ni potrebe korisnika usmenog prijevoda i samih govornika. Iako je intonacija usmenih prevoditelja u određenoj mjeri neprirodna u odnosu na slobodan govor, govor usmenih prevoditelja još je uvijek ugodniji za slušatelje od pomalo neprirodnog i monotonog mehaničkog govora stroja. U konačnici, govornici pokazuju veće povjerenje prema usmenim prevoditeljima i još uvijek nisu spremni povjeriti svoje riječi strojevima.

HDKP: *Kako vidite daljnji razvoj alata za strojno usmeno prevođenje za „male jezike“, imajući u vidu ograničenu raspoloživost usporedivih korpusa i upitnu isplativost?*

MO: Razvoj alata za strojno usmeno prevođenje za manje jezike, poput hrvatskog, suočava se s određenim izazovima zbog ograničene dostupnosti velikih i kvalitetnih jezičnih korpusa potrebnih za treniranje modela umjetne inteligencije, no brzina kojom ti sustavi uče i napreduju učinila je da su rezultati i prepoznavanja govora i prijevoda sa i na hrvatski prilično dobri, posebice s većih jezika, dok je kod kombinacije manjih jezika kvaliteta još uvijek lošija.

HDKP: *Mislite li da je značajan porast broja osoba koje se služe engleskim jezikom i koriste se njime u službenim prilikama kratkoročno gledajući potencijalno veća prijetnja za našu profesiju od razvoja umjetne inteligencije?*

MO: Porast upotrebe engleskog jezika u poslovnom okruženju već je osjetno smanjio potrebu za prevođenjem na hrvatski, što predstavlja izazov za prevoditeljsku struku. Sve se češće događa da prevoditelji prevode samo za manju skupinu sudionika, a ponekad se na licu mjesta utvrdi da prijevod ipak neće biti potreban jer svi sudionici razumiju i dobro govore engleski. Trenutačno je to veća prijetnja struči od umjetne inteligencije i strojnog prijevoda govora, jer nova rješenja još uvijek nisu lako dostupna i pouzdana te su još uvijek vrlo skupa. Iako obje pojave utječu na prevoditeljsku struku, usmeni prevoditelji i dalje su nezamjenjivi u situacijama koje zahtijevaju pouzdanost i točnost. 🌐

Marija Omazić i Kilian G. Seeber na panel raspravi „O strojevima i ljudima“

KILIAN SEEBER

HDKP: Svjedočimo trendu gdje govornici sve češće samo čitaju velikom brzinom svoje govore bez istinske namjere za komunikacijom. Mislite li da takav trend predstavlja prijetnju za usmene prevoditelje u kontekstu razvoja umjetne inteligencije s obzirom na to da je upravo komunikacija jedan od glavnih aduta usmenih prevoditelja u odnosu na umjetnu inteligenciju?

KS: Otkako je nastala prije stotinjak godina, moderna se multilateralna diplomacija mijenjala i čini se da se umijeće sudjelovanja u argumentiranoj raspravi sve više zamjenjuje recitiranjem pripremljenih tekstova. Razlozi su za ovakvu promjenu višestruki. Općenito gledajući, vrijeme je postalo jedan od najvrjednijih resursa pa se od govornika traži da svoja izlaganja stisnu u sve kraće vrijeme, što se zapravo može postići jedino čitanjem. Postoje, međutim, i tako osjetljive političke situacije da bi bilo kakvo odstupanje od pažljivo sastavljenog teksta, koji je prethodno odobrila vojska političkih i tehničkih stručnjaka, predstavljalo neopravdan rizik. Naposljetku, postoje situacije u kojima komunikacija u dvorani u najvećoj mjeri služi tek izradi pisanog zapisnika za potrebe budućih vremena i biračkoga tijela. Takva vrsta komunikacije, gdje se vlastite poruke iznose, a da se pritom primljene poruke uopće ne razmatraju niti se na njih reagira, možda doista ni ne zahtijeva primjenu velikog broja vještina koje trenutno i dalje čine razliku između ljudskih prevoditelja i strojeva. Cinici bi, međutim, mogli ići korak dalje i pitati ne bi li u takvim slučajevima najučinkovitije bilo potpuno odustati od usmenog prevođenja – bilo ljudskog ili strojnog – te naprosto razmijeniti prevedene pisane izjave. Ozbiljniji pristup uključivao bi pitanje o svrsi usmenog prevođenja koja je dosad bila shvaćena kao omogućavanje ljudima koji govore različite jezike da se razumiju u stvarnom vremenu, da razgovaraju. Ako su se pravila promijenila pa ljudi više međusobno ne razgovaraju, već drže govore jedni drugima, to doista može značiti da dodana vrijednost koju ljudski prevoditelji pružaju više nije potrebna.

HDKP: Koja su Vaša razmišljanja o utjecaju alata koji se temelje na umjetnoj inteligenciji poput umjetnog kolege u kabini (eng. artificial boothmate) na kognitivno opterećenje usmenih prevoditelja?

KS: Kognitivno opterećenje izraz je koji je postao sveprisutan među kolegama iz prakse i znanstvenicima. Taj konstrukt vrlo je koristan pri pokušaju da se objasne ograničenja ljudskog mozga prilikom izvođenja složenih zadataka. Međutim, ponekad se ne mogu oteti dojmima da nas njegovo pretjerano korištenje može navesti da previše pojednostavnimo temu koja je, zapravo, prilično kompleksna – i u koju, još otkako sam joj posvetio svoju doktorsku disertaciju prije dosta godina, i nadalje ulažem puno vremena i truda. Relativno je nekontroverzno da su strojevi uspješniji od ljudi u nizu različitih zadataka, uključujući, primjerice, obradu brojeva. Prebacivanje takvih zadataka na strojeve intuitivno se čini kao dobra ideja. No ponovno integriranje tog delegiranog zadatka u proces simultanog prevođenja možda i nije tako bezazleno: ono zapravo zahtijeva od usmenog prevoditelja da pažnju usmjeri na dodatan izvor informacija. Rezultat balansiranja između s jedne strane dodatnog napora zbog preusmjeravanja pažnje na taj kanal i ugrađivanja broja u prijevod te s druge strane smanjenog napora jer nije potrebno zapamtiti i prevesti broj nešto je što tek treba kvantificirati. Ono što se čini izvjesnim je da takva tehnologija ima potencijal olakšati život usmenim prevoditeljima u pogledu vrlo specifičnih izazova – primjerice brojeva – ali samo ako pretpostavimo da su svi brojevi inherentno važni te da uvijek trebaju biti prevedeni maksimalno precizno. To, međutim, nije općeprihvaćeni stav te nas ponovno vraća na pitanje svrhe usmenog prevođenja.

HDKP: Kako gledate na nedavne vijesti o kršenjima prava intelektualnog vlasništva korištenjem zaštićenih tekstova za podučavanje alata koji se temelje na umjetnoj inteligenciji?

KS: Kao znanstvenik izravno sam pogođen tim događanjima s obzirom na to da su neki izdavači prodali svoj cjelokupni sadržaj tvrtkama radi podučavanja njihovih modela umjetne inteligencije – bez izričitog pristanka autora koji su kreirali taj sadržaj. Ali često smo mi, svakodnevnici krajnji korisnici, ti koji ni ne znajući pridonosimo tom problemu stavljajući na internet sadržaje čija su prava intelektualnog vlasništva zaštićena ili aktivno sudjelujući u procesu podučavanja modela. Kao što je često slučaj, tehnologija se mijenja puno brže nego što se mogu donijeti zakonski propisi, a kamoli tek provesti istraživanja koja nude pouzdane i čvrste odgovore. Problem zaštite intelektualnog vlasništva u samoj je srži modela umjetne inteligencije koji ne čine ništa doli sabiru i repliciraju podatke koje su stvorili drugi. Bio sam iznenađen i polaskan kada me je ChatGPT na moje pitanje da pobroji deset glavnih znanstvenih članaka u kojima se govori o određenoj metodi učenja vještine simultanog prevođenja uputio na jedan od mojih članaka. Jedini je problem što se ja nikad nisam koristio tom konkretnom metodom, ni u tome članku ni u ijednome drugome. Stoga trenutno nije jedini problem to što imamo tehnologiju koja ne odaje priznanje ljudima za njihove ideje i postignuća, već što ih ujedno i bez problema pripisuje drugima. 🌀

1 Lee, J., & Cha, K. (2023). Human Interpretation and Machine Translations Based upon Interviews with Director Joon-ho Bong. *Korea Journal of English Language and Linguistics*.

2 Liu, Y., & Liang, J. (2024). Multidimensional comparison of Chinese-English interpreting outputs from human and machine: Implications for interpreting education in the machine-translation age. *Linguistics and Education*.

3 Bizzoni, Y., Juzek, T.S., España-Bonet, C., Dutta Chowdhury, K., van Genabith, J., & Teich, E. (2020). How Human is Machine Translation? Comparing Human and Machine Translations of Text and Speech. *International Workshop on Spoken Language Translation*.

Istraživanje Europe, kamenja i jezika

Napisao Tomislav Buljević

Jezična nam kombinacija kolega ponekad daje uvid u njihovu životnu priču, zemlje koje su ih obilježile, svakojaki splet okolnosti koje su ih dovele do mikrofona i slušalica koje život znače. I zaista, neke su jezične kombinacije uvjetovane neobičnom životnom kombinatorikom. João Manuel Melo Vasconcelos, kolega iz portugalske kabine SCIC-a, na tu temu (na pregršt jezika) zasigurno ima što za reći jer na njegovu profilu stoji:

PT<--FR-EN-ES-EL-CS-PL-SK-HR-CG-SR-BS.

U pozadini tog niza slova krije se životni put od rodnog Barreira (blizu Lisabona) iz doba Salazarove diktature, preko kolonijalne Angole, studija geologije i rada u socijalističkoj Čehoslovačkoj sve do briselske kabine. Naime, João i njegova višejezičnost nisu samo radno sredstvo, već i imperativ obiteljskog života, čega postanete svjesni kada odgovara na poziv supruge te se u istom dahu prebacuje na grčki jezik, a koju minutu kasnije nastavlja razgovor s djecom na portugalskom i slovačkom.

Djetinjstvo

Njegova životna priča započinje u predgrađu Lisabona 1961. Bezbrizno djetinjstvo prožeto znatiželjom prema svijetu oko sebe – enciklopedijama te posebno jezicima i kamenju. Upravo će mu ti interesi odrediti život. Prvi strani jezik koji

Izvor: Privatni album

Kolega Joao u Bratislavi 2016.

počinje učiti bio je susjedni španjolski, upoznat u vlastitom aranžmanu proučavanjem knjiga te povremenim odlascima preko granice. U školi uči francuski i engleski, a sa 14 godina samoinicijativno kreće na ruski. Iako Rusa navodno ima kao Rusa, u Lisabonu ih krajem 70-ih nije očitno bilo ni za lijev, pa mu je zbog toga s 18 godina doletio prvi prevoditeljski angažman. Portugalska televizija htjela je neposredno nakon islamske revolucije intervjuirati člника komunističke partije Irana. Dotični je drug osim materinskog perzijskog govorio

i nešto ruskog, a razumio je i francuski. Prevoditeljskom se žutokljuncu baš nije vjerovalo pa je čitava operacija provedena na način da je João prvo prevodio drugu s portugalskog na ruski te obratno, potom je novinar provjeravao odgovore ponavljajući ih na francuskom, a drug bi uz kimanje glavom odvrtio izjavu na perzijskom. Prevoditeljska ljubav bila je rođena, no za njezin puni sjaj morali su se ispuniti još neki uvjeti i proći još nešto vremena. Životna rijeka odvodi ga na početku srednje škole i u Angolu, na samom kraju kolonijalne vladavine. Oca je tamo naime poslala tvrtka u kojoj je bio zaposlen.

Odlazak na studij – prijelomni događaj

Kao što to često biva, upis na fakultet bio je životna prekretnica i početak avanture koja ga 1979. odvodi na studij geologije u Bratislavu, na drugi kraj tada podijeljene Europe. Što se odabira fakulteta tiče, dvojbi nije bilo: oduvijek ga je zanimalo kamenje i njegova priča. Studij jezika nije htio upisati jer ga karijera profesora nije nimalo privlačila, a zanimanje konferencijskog prevoditelja nije postojalo u poprilično zatvorenoj diktaturi i razdoblju neposredno nakon uspostave demokracije. No upravo duh tog razdoblja novootkrivene slobode i neutaživa želja za otkrivanjem svijeta objašnjavaju životnu odluku maturanta. Šalje nekoliko prijava za stipendije stranih veleposlanstava. Na veliko iznenađenje stiže pozitivan odgovor iz Čehoslovačke. I tako sasvim slučajno slovačka prijestolnica postaje mjestom formativnih godina života: studija, početka radne karijere, ljubavi i zasnivanja obitelji.

Prvu godinu pohađa specijalizirani pripremni tečaj slovačkog. No jezična znatiželja nije se zaustavljala. Razlog je banalan, a opet zapravo istinski europski – Eurovizija, točnije grčka pjesma iz 1979. godine. Melodija tog jezika naprosto ga je opsjela. A u studentskom domu bila je značajna zajednica iz Grčke i sa Cipra koja ga je prihvatila. Uz njihovu pomoć uči grčki. Tako je stekao brojne prijatelje, a na fakultetu upoznaje buduću suprugu Georgiu, ciparsku studenticu kliničke mikrobiologije. Na fakultetu samostalno uči češki (dio literature na studiju bio je na tom jeziku). Dvije godine kasnije rađa im se prvo dijete. Iz današnje perspektive teško su zamislivi naponi bračnog para stranih studenata s dvoje djece. „Znali smo da se volimo i što želimo”, uz osmijeh nastavlja priču João. Sele se u studentski dom za parove s djecom. I tako je njihovo dvoje djece odrastalo paralelno uz kombinaciju portugalskog, grčkog, slovačkog i češkog, ali i zvuk tipkanja pisaćeg stroja na kojem su roditelji sastavljali doktorsku disertaciju.

Prevoditeljska karijera

Još tijekom studija stižu prevoditeljski angažmani, pismeni, ali i usmeni. Posebno pamti onaj prvi – posjet delegacije

žena iz Gvineje Bisao sjevernoj Slovačkoj. U godini obrane doktorske disertacije, 1989., svjedok je još jedne revolucije – tzv. Baršunaste revolucije u Čehoslovačkoj (prva je bila tzv. Revolucija karanfila u Portugalu 1974.) te kasnije mirnog razvoda dvaju naroda. Promjena sistema značila je i teške dane za znanstveni rad. No, s druge strane, kreće globalizacija, proces pristupanja EU-u i rast prevoditeljskih angažmana. Napušta znanstvenu karijeru te se isključivo posvećuje prevođenju. Krajem 90-ih se s obitelji vraća u Portugal koji nudi više mogućnosti. Polaže akreditacijski ispit 1999. i počinje raditi u institucijama EU-a kao vanjski suradnik, a 2005. seli se sa suprugom u Bruxelles te se zapošljava u SCICU-u. Znatiželja mu i dalje ne daje mira te dodaje još poljski, hrvatski, srpski, bosanski i crnogorski. I tako je sudbina htjela da je svoj jezično-karijerni put okončao na brdovitom Balkanu. Možda je to povezano i s geologijom?

„Možda”, uz karakteristični dobroćudni osmijeh odgovara João. Počinje mi objašnjavati geologiju našeg područja, kao i uvijek na zadivljujuće dobrom hrvatskom uz povremene šarmantne interferencije iz drugih slavenskih jezika.

U svakom slučaju João je svjedok jednog drugog doba gotovo nepropusnih granica i otežanih komunikacija svih oblika. Upravo je prevladavanje prepreka bilo dijelom svakodnevnice i davalo još veće značenje slobodi i druženju. A izgradnji mostova te idealu ujedinjenja Europe posvetio je svoju karijeru.

Njegov životni put i jezična kombinacija čine ga Europljaninom u istinskom smislu – od zemljopisnog, jezičnog, kulturološkog pa sve do obiteljskog i profesionalnog. Zaželimo mu naravno zdravlja, snage za izdržavanje sve izazovnijih uvjeta rada, uživanja u četvoro unučadi, ali i još puno znatiželje koja je očito recept njegove vitalnosti. 🌹

Hrvojka – prevoditeljica – kraljica!

Napisala Sandra Breznički Učović

U veljači 2024. godine HDKP je proveo svoje sad već treće istraživanje hrvatskog tržišta konferencijskog prevođenja kojim u dvogodišnjim razmacima prati okolnosti u kojima uglavnom konferencijske prevoditeljice obavljaju svoj posao. Ovoga se puta istraživanju odazvalo 48 ispitanica i ispitanika, što je nešto više od prošlog puta kada ih je bilo 42.

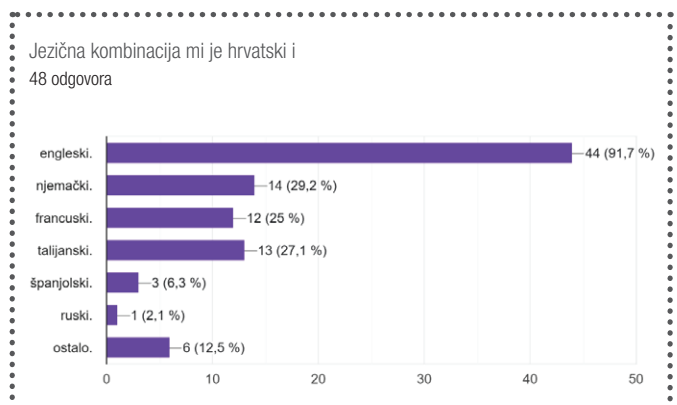
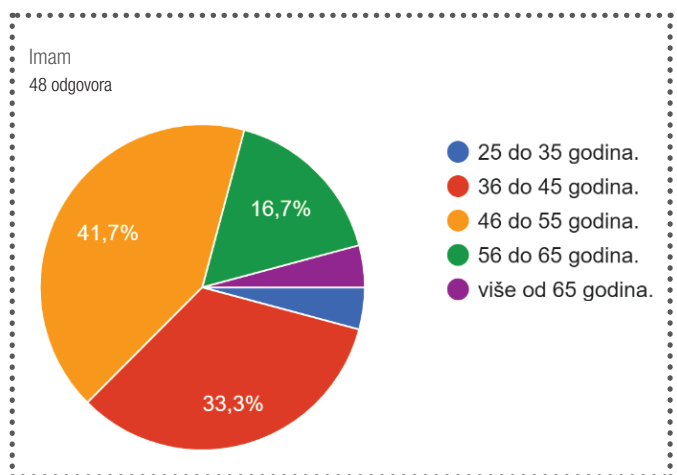
Kako u samim rezultatima istraživanja, tako i u anketnim pitanjima nalazimo kombinaciju kontinuiteta i nezaobilaznih promjena. Veći dio pitanja ostao je isti, neka su pitanja radi lakšeg iščitavanja rezultata preformulirana, a svoje sasvim novo mjesto u sklopu ankete dobile su naravno i nove tehnologije utemeljene na UI-ju.

Hrvojka u najboljim godinama

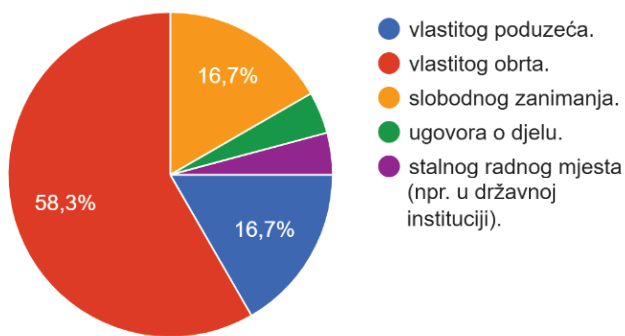
Kontinuitet se svakako očituje u tome da je naša Hrvojka i dalje živa i zdrava. Sjećate se? Hrvojka je žena, prevoditeljica i kraljica hrvatskog tržišta konferencijskog prevođenja još od 2020. kada je njegovo istraživanje započelo. Hrvojka je sada, za razliku od 2022., vrlo jasno u dobi od 46 do 55 godina, premda ima i mlađih i starijih Hrvojki, ali postoci definitivno govore o starenju populacije konferencijskih prevoditelja. Studij jezika i književnosti ili prevoditeljski studij uglavnom je način na koji je Hrvojka započela put prema današnjoj profesiji, a u prilog njezinoj profesionalizaciji govori činjenica da se omjer u kojem Hrvojka jest ili nije dodatno završila poslijediplomski studij konferencijskog prevođenja okrenuo u korist takvog studija (58,3 posto). I dalje većim dijelom (68,8 posto) konferencijskim prevođenjem ostvaruje više od 50 posto svojih prihoda, te uz hrvatski ima dva radna jezika – prvi je uglavnom engleski (91,7 posto), a drugi njemački (29,2 posto), talijanski (27,1 posto) ili francuski (25 posto). U puno manjim postocima Hrvojka, međutim, radi i sa španjolskim, ruskim ili npr. slovenskim jezikom.

Samozaposlena ili stalno zaposlena?

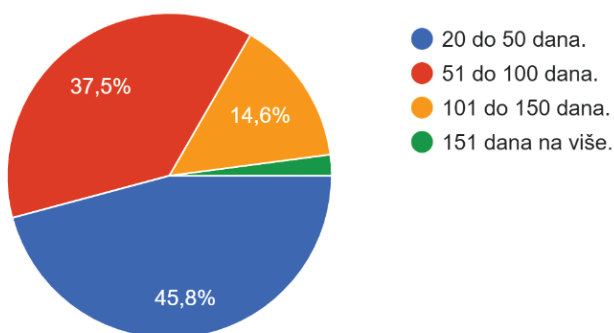
I u 2024. godini obrt je Hrvojkini preferirani poslovni oblik (58,3 posto). Drugo mjesto na toj ljestvici dijele vlastito poduzeće i obavljanje slobodnog zanimanja (16,7 posto), dok na trećem mjestu isto imamo dva dobitnika, a to su ugovor o djelu i stalno radno mjesto (4,2 posto). Zadnje kategorije

Uslugu konferencijskog prevođenja pružam u okviru
48 odgovora

Prosječan broj dana konferencijskog prevođenja koji godišnje odradim kreće se od
48 odgovora

u prethodnim anketama nije bilo. Ona je uvedena kako bi se vidjelo ima li u Hrvatskoj uopće stalnih radnih mjesta za konferencijske prevoditelje te kako se razvija ponuda i potražnja. Iz dodatnih objašnjenja drugih odgovora proizlazi da je na anketu odgovorila i najmanje jedna osoba koja je stalno zaposlena u jednoj od institucija EU-a, što svakako ne spada prostorno u hrvatsko tržište, no ako hrvatskim tržištem smatramo svako konferencijsko prevođenje na kojem se prevodi na hrvatski jezik, možemo i to pribrojiti hrvatskom tržištu. Bilo kako bilo – u tom će se smislu anketa morati ubuduće precizirati – ono što svakako možemo reći je da je broj stalno zaposlenih konferencijskih prevoditelja prema našem istraživanju zanemariv. Osim toga, vrlo je vjerojatno da takve osobe, kao uostalom i Hrvojka, uz usluge konferencijskog prevođenja na stalnom radnom mjestu pružaju i druge usluge. U Hrvojkini slučaju to su uglavnom usluge pismenog i/ili audiovizualnog prevođenja (81,3 posto).

Dan po dan – pogača

Kao i prije dvije godine, ovaj je podatak u jasnoj korelaciji s podacima o prosječnom broju dana koji kolegice i kolege s hrvatskog tržišta odrade u godini, a koji i dalje upućuje na to da među njima samo mali broj živi isključivo od konferencijskog prevođenja – vjerojatno onaj dio ispitanika koji navodi da radi između 101 i 150 dana (14,6 posto), te oni koji rade i više od toga (2,1 posto). Međutim, u odnosu na 2022. ipak se primjećuje porast u broju radnih dana. Dok je 2022.

najveću skupinu (57,1 posto) činila ona koja je u prethodnoj godini odradila od 20 do 50 dana, a nešto manje od pola tog broja (26,2 posto) navodi da je odradilo od 51 do 100 dana, u novom istraživanju vidljiv je jasan pomak iz jedne skupine u drugu. Naime, za 2023. godinu samo 45,8 posto ispitanika navodi da su radili od 20 do 50 dana, dok je onih koji su odradili od 51 do 100 dana 37,5 posto. Budući da u skupini onih koji rade više od 100 ili čak više od 150 dana u godini između istraživanja 2022. (16,7 posto) i 2024. (16,7 posto) nije došlo do promjene, možemo zaključiti da su ljudi 2023. svakako radili više nego 2021. godine i da se tržište oporavilo od posljedica pandemije.

Tko nas treba

Među glavnim poslodavcima su, očekivano, institucije EU-a koje 50 posto ispitanika navodi kao glavnog klijenta. Zanimljivo je međutim da su državna tijela i poduzeća na drugom mjestu zamijenile agencije koje sada 18,8 posto ispitanika navodi kao najvažnijeg klijenta. Država doduše slijedi odmah nakon agencija i s 14,6 posto dijeli treće mjesto s drugim međunarodnim institucijama (poput Vijeća Europe ili NATO-a), no privatni je sektor s 6,3 posto na začelju najvažnijih klijenata. Pogledamo li, međutim, ljestvicu klijenata koji se navode kao drugi po važnosti, tu ipak prednjače poduzeća (za 20,8 posto ispitanika), a slijede ih državna tijela i druge međunarodne institucije (18,8 posto) te agencije (12,5 posto), dok su tu institucije EU-a zastupljene samo s 2,1 posto. To navodi na zaključak da vjerojatno i država i privatni sektor konferencijsko prevođenje češće nego prije naručuju preko posrednika, ali bi moglo i značiti da su agencije počele konferencijskim prevoditeljima nuditi bolje uvjete, što bi svakako bilo pozitivno.

Povratak na staro mjesto

Još jedan podatak koji ukazuje na oporavak od pandemije je da prevođenje na daljinu i izmješteno prevođenje kao posebno teška vrsta prevođenja na daljinu zauzimaju

Kabina na licu mjesta ponovo je najčešće radno mjesto

Izvor: Album HDKP-a

zanemariv udio u vrstama prevođenja kojima su se ispitanici bavili 2023. godine. Čini se da su se svi, ne samo konferencijski prevoditelji, umorili od otuđenog i uvijek na neki način otežanog komuniciranja preko ekrana. Simultano prevođenje (uživo) ponovno je zauzelo svoje predpandemijsko mjesto na vrhu ljestvice s 41,7 posto ispitanika koji kažu da je 2023. činilo 80 posto i više poslova koje su odradili, a za 18,8 posto njih činilo je 70 posto opsega njihova posla. Druge vrste nisu nestale, ali se uglavnom navodi da su zauzimale manji ili veoma mali udio (10, 20 ili 30 posto) u ukupnom broju odrađenih dana.

Propuštene poslovne prilike – come again?

Po pitanju važnosti okvirnih radnih uvjeta, čini se, nije se puno promijenilo. Hrvojkja se i dalje neumorno bori za to da ne prevodi konsektivno sama cijeli dan, da od klijenata pravovremeno pribavi materijale za pripremu, da naplati putne troškove kada radi izvan svog profesionalnog prebivališta i da ima živu tehničku podršku. Najmanje joj je važno i dalje hoće li se najesti odnosno dobiti dnevnice za to da se najede te hoće li naplatiti naknadu za dane putovanja. Načelno, s takvim rezultatima možemo biti zadovoljni, no uvijek valja ponoviti da je kompenzacija za propuštene poslovne prilike (a naknada za dane putovanja to jest) u drugim branšama sasvim uobičajena i prihvaćena. Stoga nema nikakvog razloga da to ne pokušamo postići i u našoj branši. U međunarodnim institucijama u kojima su radni uvjeti ispregovarani s AIIC-om ta je stavka sastavni dio kolektivnih ugovora.

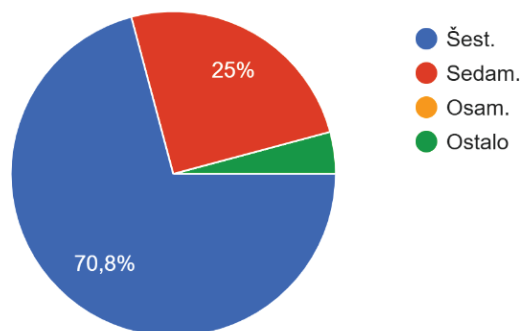
Što je zapravo dan?

U pogledu uvjeta obračuna možemo reći da se većina ispitanika donekle drži HDKP-ovih profesionalnih standarda. Naime, za većinu njih obračunska jedinica za usluge konferencijskog prevođenja je dan, i tu čak primjećujemo skok s postotka od 45,2 (2022.) na 56,3 (2024.). Osim toga, smanjio se broj onih koji svoje usluge naplaćuju isključivo po satu, s 14,3 (2022.) na 12,5 posto (2024.). Međutim, iz dodatnih obrazloženja onih koji kažu da im obračunska jedinica ovisi o okolnostima te narednog pitanja o primjeni obračunske jedinice od pola dana, vidimo da je naplata po danu uobičajenija nego li se čini iz navedenih postotaka. Većina kolegica i kolega, naime, odobrava tarifu za polovicu radnog dana ili skraćeni radni dan, samo što krivo pretpostavljaju da to ne znači da im je obračunska jedinica i time radni dan. Konkretno, tzv. poludnevnu tarifu nudi 75 posto ispitanika (2022. bilo ih je 73,8 posto), a iz dodatnih je komentara vidljivo da se ona uglavnom primjenjuje na poslove u trajanju do 2 ili do 3 sata i da iznosi između 50 i 70 posto cijene radnog dana. Nadalje, za 70,8 posto ispitanika radni dan za klasično konferencijsko prevođenje u timu od dva prevoditelja obuhvaća šest radnih sati, dok je to za 25 posto sedam sati. Pozitivno je i da nitko nije naveo da mu radni dan traje osam sati. Šest je sati rada standard HDKP-a, dok je AIIC do nedavno predviđao maksimalan broj od sedam sati, no i to se u međuvremenu promijenilo. Početkom 2022. AIIC je izmijenio svoje standarde i sada previđa da se radni dan može sastojati od maksimalno dva dijela u trajanju od dva i pol do

maksimalno tri sata. Sedmi bi radni sat stoga svakako trebalo naplatiti kao prekovremeni, a u slučaju dužeg trajanja čak i pojačati tim na tri prevoditelja. Pogledamo li mijenja li se situacija u slučaju izmještenog prevođenja, nažalost i dalje vidimo da nešto više od trećine (35,4 posto) na daljinu odobrava šest i više sati rada u danu, dok 37,5 posto po preporuci i standardima HDKP-a primjenjuje radni dan koji je kraći od šest sati, ali imamo i skoro trećinu ispitanika (27,1 %) koja navodi da nikada ne radi s izmještene lokacije. Sve u svemu, možemo, dakle, reći da je HDKP očito obavio dosta dobar posao u pogledu osvještavanja struke o standardima i njihovoj važnosti, no uvijek ima prostora za napredak. Tre-

Koliko radnih sati, ne računajući stanku za ručak, obuhvaća Vaš radni dan za klasično konferencijsko prevođenje u timu od dva prevoditelja?

48 odgovora

bamo se nastaviti ustrajno boriti za radni dan od šest sati, za to da se konferencijsko prevođenje ne naplaćuje po satu, da se nakon isteka šest sati naplaćuju prekovremeni sati ili pojačavaju timovi s dva na tri prevoditelja, da radni dan kod izmještenog prevođenja ne traje duže od četiri sata, da dobijemo naknadu ako smo morali doputovati izdaleka i na to potrošiti pola dana ili više. Tek kada što veći broj kolegica i kolega bude počeo zahtijevati takve uvjete, možemo očekivati i promjenu stavova naručitelja.

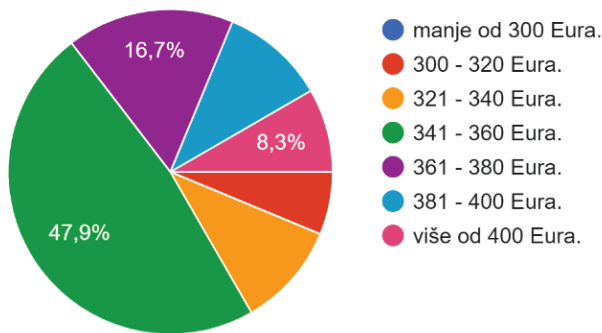
Od zraka se ne živi

Prijedimo sada na konkretno. Kakve su cijene? Pitali smo za cijenu (bez PDV-a) usluge klasičnog konferencijskog prevođenja po danu od šest sati i za cijenu (bez PDV-a) za uslugu izmještenog prevođenja po danu od 4 sata u Hrvatskoj. U prvom slučaju uvjerljiva većina od skoro polovice ispitanika navodi cijenu u rasponu od 341 do 360 eura. Druga po veličini skupina naplaćuje između 361 i 380 eura (16,7 %), treće mjesto dijele oni koji naplaćuju od 321 do 340 eura te od 381 do 400 eura. Manji postotak naplaćuje i više od 400 eura (8,3 posto), a još manji od 300 do 320 eura (6,3 posto). Nitko nije naveo da naplaćuje manje od 300 eura za cijeli dan rada.

Možemo, dakle, reći da se raspon cijena kreće između 321 i 400 eura, pri čemu je jasan naglasak na rasponu između 340 i 380 eura. Iz perspektive cijena u zapadnom susjedstvu hrvatske su cijene stoga i dalje veoma niske, no u usporedbi s istraživanjem iz 2022. kada je ukupno 69,1 posto navelo da naplaćuje između 2101 i 2300 kuna (279 – 305 eura) po danu ipak je došlo do dugo očekivanog povećanja cijena.

Prosječna cijena usluge klasičnog konferencijskog prevođenja (bez PDV-a) po danu koju naplaćujem na hrvatskom tržištu iznosi:

48 odgovora

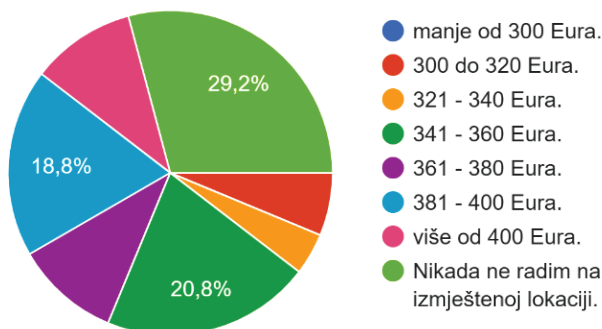

Cijene su porasle? Šok i nevjerica.

Slično je i s izmještenim prevođenjem pri čemu je za njega gotovo trećina ispitanika (29,2 posto) navela da nikada ne radi na izmještenoj lokaciji. Najveći broj ispitanika za 4 sata izmještenog prevođenja naplaćuje od 341 do 360 eura, a slijedi ga skupina koja naplaćuje od 381 do 400 eura. Tek 10,4 posto ispitanika navodi da naplaćuju ili od 361 do 380 ili više od 400 eura, dok su oni koji naplaćuju između 321 i 340 (4,2 posto) te između 300 i 320 eura (6,3 posto) u manjini, a ni ovdje nitko nije naveo da naplaćuje manje od 300 eura. Usporedba s prethodnim istraživanjem, kada je 61,9 posto ispitanika navelo cijene u rasponu od 2101 do 2300 kuna (279 – 305 Eura), također ukazuje na trend porasta cijena. On je jasno povezan s odgovorima na naredno pitanje o tome jesu li ispitanici u posljednje

Prosječna cijena usluge izmještenog prevođenja (bez PDV-a) po danu koju naplaćujem na hrvatskom tržištu iznosi:

48 odgovora

dvije godine povećali cijene jer je na to pitanje 87,5 posto odgovorilo pozitivno. Iz dodatnih obrazloženja za povećanje odnosno nepovećanje cijena jasno je da se manje-više svi slažu da je cijene trebalo podići jer se nisu mijenjale desetljećima, a osobito u posljednjim dvjema godinama život je uvelike poskupio, no neki su od povećanja cijena odustali zato što im ponude s višim cijenama nisu prolazile. No, na to im možemo samo reći: „Ustrajte, niste sami.” Ponekad treba proći malo vremena da se nove navike „prime”.

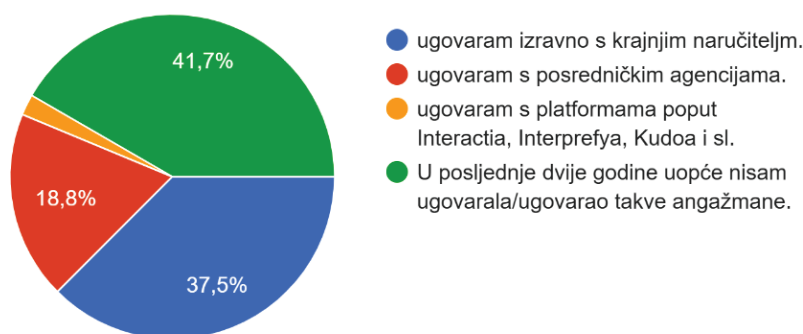
Agencije – nužno zlo ili pouzdan partner

Vidjeli smo već iz podataka o glavnim klijentima da su agencije, izgleda, počele igrati malo veću ulogu na tržištu konferencijskog prevođenja. Osim toga, agencije svaka-ko na njemu imaju svoje mjesto i u idealnom slučaju one su konferencijskim prevoditeljima dobri partneri. Je li tome doista tako provjerili smo odjeljkom ankete o suradnji s agencijama. On nam kao prvo govori o 20,8 posto ispitanika koji nikada ne rade za agencije. Preostali dio ispitanika o svojoj suradnji s agencijama kaže sljedeće: najveći broj (60,4 posto) agencijama nudi iste cijene kao i drugim naručiteljima, dok im 14,6 posto odobrava popust u odnosu na druge naručitelje, a zanemarivih 4,2 posto izjavljuje da im naplaćuje i više nego drugim klijentima. U ocjeni uvjeta rada koje agencije nude također prvo vidimo da dobra trećina ispitanika (33,4 posto) za agencije ne radi nikada ili vrlo rijetko, dijelom zato što su stalno zaposleni, dijelom zbog loših uvjeta koje agencije nude. Udio od 37,5 posto kaže da im agencije nude uvjete koji su jednako dobri kao uvjeti koje ugovaraju s krajnjim naručiteljima, dok 29,2 posto uvjete koje im nude agencije smatraju lošijim od onih koje dogovaraju s krajnjim naručiteljima, no dovoljno dobrim da povremeno ili redovito s njima surađuju.

Što ne zahtijevaš, nećeš dobiti

Pogledamo li koji su to uvjeti s kojima su kolegice i kolege zadovoljni i s kojima nisu, tri uvjeta koji prednjače među pozitivnima su: ekipiranost tima u odnosu na trajanje posla, dostupnost materijala za pripremu te naplata prekovremenih sati. Najmanje zadovoljstva ispitanici izražavaju u pogledu naknade za dane provedene na putu, naplate prekovremenih sati (to je očito jednako izvor zadovoljstva i nezadovoljstva ovisno o agenciji) te minimalna obračunska jedinica i visina honorara (koji dijele treće mjesto na toj ljestvici). Iz dodatnih se komentara vidi, kao i prethodnih godina, da među agencijama ima pozitivnih i negativnih primjera. Neki se ispitanici žale da agencije često ne znaju što je konferencijskim prevoditeljima važno za to da obave dobar posao, pa se stoga npr. ne mogu adekvatno pripremiti ili se naručitelju naknadno ne prenesu važni savjeti kako sljedeći put izbjeći tehničke probleme i sl. Drugi pak navode da imaju pozitivna iskustva te da agencije s kojima surađuju – uglavnom inozemne – poštuju standarde. Može se, dakle, reći da je s agencijama kao i sa svim drugim naručiteljima – neki prihvaćaju i razumiju profesionalne standarde, a neki ne. Strukovna udruga poput HDKP-a to svakako mora shvatiti kao zadatak da se agencijama u tom pogledu pojačano obrati i mi ćemo svakako nastaviti s aktivnostima osvješćivanja kadgod i gdje god za to imamo mogućnost. No tu je važno i postupanje svih kolegica i kolega pojedinačno, i to ne vrijedi samo za agencije. Ako ćemo svi tražiti minimalne uvjete u skladu sa standardima, onda će ih svi naručitelji, pa i agencije, morati pružiti.

Većinu (više od 50 posto) angažmana za prevodenje s izmještene lokacije
48 odgovora

mikrofonom (57,1 posto), ali s obzirom na to da očitno rijetko rade s izmještene lokacije, vjerojatno procjenjuju da im se ulaganje u dodatnu opremu ne isplati. To je vjerojatno i razlog iz kojeg ljudi i dalje najčešće rade od kuće bez fizičke prisutnosti partnerice ili partnera premda se prakticira i rad iz improviziranog poluprofesionalnog prostora te profesionalnog prevoditeljskog centra uz fizičku prisutnost partnera kao i drugi oblici rada s izmještene lokacije. Svakako ćemo nastaviti pratiti kako će se ovaj segment tržišta dalje razvijati.

Dobar posao očito nije u daljini

Još jedna od spoznaja koju smo stekli iz ovogodišnje ankete je da prevodenje na daljinu predstavlja prilično mali udio u ukupnom obimu posla kolegica i kolega u Hrvatskoj. To svakako potvrđuje i podatak iz prvog pitanja odjeljka ankete koji je posvećen ovoj temi. Naime, 41,7 posto ispitanika izjavilo je da u posljednje dvije godine uopće nisu imali ili ugovarali angažmane kod kojih bi radili s izmještene lokacije. To nas dovodi svakako do zaključka da se, ako se u Hrvatskoj i prevodilo na daljinu, to događalo iz profesionalne kabine na skupu u koji su se pojedine sudionice ili sudionici uključili s udaljenih lokacija, što je s aspekta odgovarajućih radnih uvjeta svakako pozitivno. Nadalje je pozitivno da je velika većina onih koji su radili s izmještene lokacije te poslove većinom ugovarala ili izravno s krajnjim naručiteljima (37,5 posto) ili preko posredničkih agencija (18,8 posto), ali ne i preko operatera platformi za prevodenje na daljinu (poput Interactia, Interprefya i Kudoa i sl.) koji su na tržištu počeli nastupati u ulozu posrednika konferencijskih prevoditelja premda se radi o subjektima koji se prvenstveno bave razvojem tehnologija.

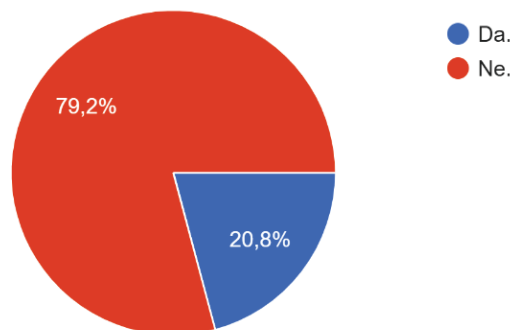
A kakvi zvukovi dopiru iz daljine?

Što se kvalitete zvuka kod prevodenja na daljinu tiče, možemo vidjeti pozitivnu promjenu jer se broj onih koji kvalitetu zvuka ocjenjuju izrazito lošom (2,4 posto), lošom (9,8 posto) i manjkavom (22 posto) u odnosu na 2022. (2,4 posto, 23,8 posto, 33,3 posto) smanjio. No, i dalje je broj onih koji kvalitetu zvuka smatraju dobrom (12,2 posto) ili vrlo dobrom (9,8 posto) premali da bismo mogli biti zadovoljni i tu nas ne može utješiti ni najveća skupina od 43,9 posto koja je izjavila da im je kvaliteta zvuka donekle dobra. Razlog tome, kao ni prije dvije godine, svakako nije taj da se prevoditelji nisu adekvatno opremili, već su to govornici na sastancima na daljinu koji se i dalje uglavnom koriste mikrofonom prijenosnog računala s kojeg se javljaju (33,3 posto u kombinaciji s kablskim, 25,6 posto u kombinaciji s bežičnim slušalicama). Samo je 10,3 posto onih koji su shvatili da najbolji zvuk proizvode ako imaju stolni mikrofon. Doduše, taj se podatak, unatoč našim nastojanjima, ni među prevoditeljima nije još probio u prvi plan jer se i oni umjesto kablskih slušalica i zasebnog kablskog mikrofona (28,6 posto) i dalje najčešće koriste kablskim slušalicama s ugrađenim

Upoznavanje s tehnologijama u povojima

Budući da prevodenje na daljinu odavno više nije jedini segment konferencijskog prevodenja koji uključuje i upotrebu novih tehnologija, ove smo se godine u anketi prvi puta posvetili i toj temi, a rezultati pokazuju da se naši ispitanici tek počinju upoznavati s mogućnostima novih tehnologija koje su često utemeljene na UI-ju. Tako tek 20,8 posto njih navodi da se služe alatima za potpomognuto usmeno prevodenje (tzv. CAI alatima), a 90 posto među njima se takvim alatima najviše koristi za fazu pripreme rada u kabini, dok ih samo 10 posto najviše upotrebljava

Služite li se alatima za računalno potpomognuto usmeno prevodenje?
48 odgovora

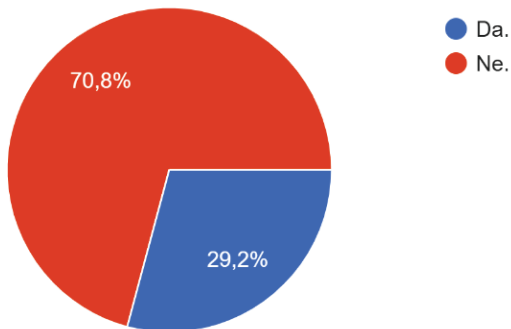
za fazu rada u kabini, a faza naknadne obrade glosara nikome nije među bitnijim stavkama. To, dakako, ne znači nužno da se kolegice i kolege tom fazom ne bave, ali im ona nije među najvažnijim razlozima za upotrebu alata. Iz dodatnih komentara se daje iščitati da su razlozi za rijetko korištenje takvim alatima ili loša iskustva ili to da ljudi još nisu sasvim ovladali svim njihovim funkcijama.

CAI, UI... E.T.

Na pitanje jesu li se ikada na poslu koristili nekim oblikom UI-ja također većina (70,8 posto) odgovara negativno. Oni koji jesu (29,2 posto) većinom izjavljuju da se radilo o strojnom prijevodu unaprijed pripremljenog govora pri čemu često dodatno navode da je takav prijevod služio samo kao orijentir i dodatna pomoć.

Jeste li se ikada na poslu koristili nekim oblikom UI-ja, npr. umjetni partner u kabini (artificial boothmate), strojni prijevod unaprijed pripremljenog govora nekog govornika i sl.?

48 odgovora

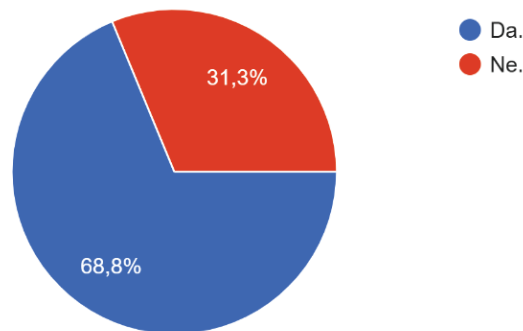

Izvor: Album HDKP-a

Polovici ispitanih institucije EU-a najvažniji su klijent

Posljednjih godina osjećam rast konkurencije.

48 odgovora

I po pitanju edukacije naše se kolegice i kolege očito tek polako upoznaju s novim tehnologijama za usmeno prevođenje. Samo njih 27,1 posto je naime u posljednje dvije ili tri godine prošlo formalnu ili neformalnu edukaciju u tom pogledu. Oni koji jesu spominju edukacije za rad na platformama, za korištenje alatima za potpomognuto usmeno prevođenje, terminološkim alatima i sl. Općeniti komentari u vezi s novim tehnologijama u konferencijskom prevođenju uglavnom upućuju na to da bismo nove tehnologije trebali iskoristiti kao pomoć, ali da se ne bismo smjeli oslanjati isključivo na njih. S obzirom na brzinu tehnološkog razvoja u svim branšama, pa tako i u našoj, bit će zanimljivo vidjeti kakvi će stavovi i odgovori u tom pogledu biti za dvije godine.

Ta nemilosrdna tržišna utakmica

Iako se iz podataka u anketi može donekle zaključiti da je posla u 2023. bilo više nego 2021., to očito ne znači da je stanje na tržištu manje napeto. Na pitanje osjećaju li posljednjih godina rast konkurencije je, naime, 68,8 posto odgovorilo „da”, dok je takvih 2022. bilo samo 50 posto. Ono što je zanimljivo je da se to po većini ispitanika očituje u manjem broju radnih

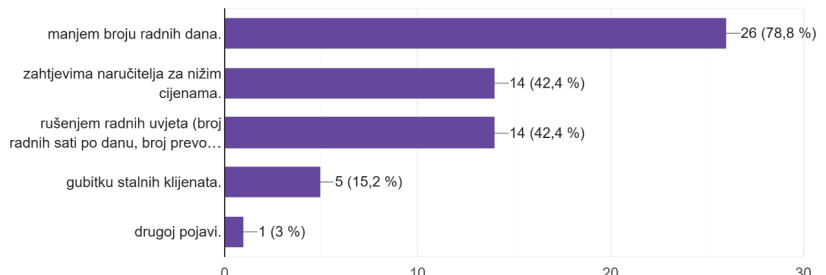
dana te zahtjevima naručitelja za nižim cijenama i rušenju radnih uvjeta. Ovaj je prvi pokazatelj donekle u suprotnosti s podacima o godišnjem broju radnih dana koji upućuje na oporavak tržišta. No, broj radnih dana ispitan je u okviru skupina raspona unutar kojeg je za određeni broj kolega očito došlo do pada. Bez obzira na to, s aspekta prihoda su kolegice i kolege očito zadovoljniji nego prije dvije godine. Tada ih je 50 posto prethodnu poslovnu godinu ocijenilo lošijom od prethodnih, 35,7 posto je smatralo da je na razini prethodnih, a samo 14,3 posto ocijenilo ju je boljom. Ovoga puta lošijom ju je ocijenilo svega 22,9 posto, a boljom jednako toliko, dok većina (54,2 posto) smatra da je bila na razini prethodnih.

Hrvojka – borkinja za profesiju

Dodatni komentari na kraju ankete nažalost nisu tako optimistični, a tu se kolegice i kolege uglavnom žale na rušenje standarda i cijena, pojavu s kojom se Hrvojka na tržištu uvijek morala boriti. Ta borba nije laka, a nije ni izgledno da će se neloyalna konkurencija ikad moći iskorijeniti (kao uostalom ni na drugim tržištima). Uvijek će postojati netko tko je jeftiniji ili tko će biti spreman raditi u nestandardnim uvjetima. No, Hrvojka ne bi bila Hrvojka kad bi se time dala pokolebati. Njezin je jedini put neumorno educiranje naručitelja i kolegica i kolega, ustrajanje na kvaliteti, kolegijalnosti i etici. Jer kad se čini da utrka samo ide prema dnu, jedini je pravi put onaj uzbrdo. 🏹

Ako da, povećanje konkurencije za mene se očituje u

33 odgovora

UPOZNAJMO SE

Pripremila i razgovarala Sanja Matešić

Kao što kaže naša članica Daira Živolić, koju predstavljamo u ovom broju, svi smo mi konferencijski prevoditelji vrlo znatiželjne osobe koje vole svoj posao zbog raznolikosti tema

i stalnog učenja. To potvrđuje i naša pretpristupnica Petra Moštak koju je upravo znatiželja privukla ovom poslu. I jednoj i drugoj želimo još puno zanimljivih poslova i novih tema.

DAIRA ŽIVOLIĆ

Izvor: Privatni album

HDKP: Možeš li se ukratko predstaviti našem mlađem članstvu?

DŽ: Ja sam Daira Živolić. Talijanski i hrvatski govorim od rođenja, a engleski mi je B jezik. Doduše, na fakultetu sam studirala i njemački, ali ga nisam nikad aktivirala u kabini. Tko zna, možda u nekoj budućnosti! Njemački sam usavršila u Austriji, a engleski u Kanadi. Aktivno radim kao konferencijska prevoditeljica od 2007. godine, nakon što sam rodila svojeg prvog sina koji je eto sad punoljetan, pa ću uskoro profesionalno biti i ja:)

HDKP: Kako si postala konferencijska prevoditeljica?

DŽ: To mi je srcu draga priča jer ja i nisam krenula u prevoditeljske vode odmah nakon fakulteta. Diplomirala sam na Visokoj školi za prevoditelje i tumače u Trstu, bolje poznatoj kao SSLMIT, u srpnju 2003., ali mi je obiteljska situacija tada bila takva da sam hitno trebala posao koji bi mi omogućio da budem kod kuće. Pa sam se tako zaposlila kod većeg turoperatora u Puli i to iskustvo zapravo uopće nije bilo loše. Kao prvo mogla sam se koristiti svim svojim jezicima, a posebno njemačkim, i to svakodnevno, a također sam naučila stvarno puno toga o ugovaranju poslova i pregovaranju općenito, što mi sada, doslovce, zlata vrijedi. No, kolege s fakulteta me nikad nisu prestali zvati, tako da sam i u tom razdoblju povremeno radila u kabini. Onda mi se, dok sam još bila na roditeljskom dopustu, javila jedna moja draga kolegica i rekla: 'Imam konsektivnu na Brijunima, hoćeš li mi se

pridružiti kao pratnja?' I tako, uzela sam ja svojeg bebača i pridružili smo joj se mi na Brijunima. Doduše, dok je ona radila, mi smo uživali na otoku, ali taj je trenutak zapravo bio presudan. U razgovoru s kolegicom shvatila sam da bi bilo vrijeme da se okušam na tržištu kao freelancer, a ona pak da bi mogla postati i mama. I tako je i bilo, za obje :)

HDKP: Što ti se najviše sviđelo u poslu konferencijskog prevodenja?

DŽ: Tada, kao i sada, vjerojatno raznolikost posla. Mislim zapravo da smo svi mi konferencijski prevoditelji vrlo znatiželjne osobe, u pravom smislu riječi. Mene zaista sve zanima. U redu, možda su mi neke teme malo manje zanimljive, neke druge malo više, ali u suštini volim znati, učiti, istraživati. A i dinamično je. Nikako se ne vidim na nekom statičnom radnom mjestu, gdje se stalno sve ponavlja iz dana u dan. Osim toga, volim i kontakt s ljudima, a u ovom poslu stvarno možeš upoznati svakakve ljude, od umjetnika do Nobelovaca, predstavnika radnika pa sve do tajnih agenata.

HDKP: Koje su ti konferencije ostale u posebnom sjećanju i zašto?

DŽ: Ajoj, u dobrom ili u lošem sjećanju? Ima konferencija koje pamtim zbog posebnog stresa i odgovornosti. Znače, situacija kad daješ kolegama relej pa osjećaš još veću odgovornost, a predavači su si zamislili da 20 stranica gusto ispisanog teksta pročitaju u svojih 15 minuta. Da, za jednu smo takvu konferenciju zajedno s kolegama osmislili nagradu 'Zlatni nar' za najgoru konferenciju u godini po pitanju stresa.

A u lijepom sjećanju, ajme, ima ih mnogo, ali najposebnija iskustva za mene i nisu konferencije. Protokol i Quirinale, prekrasna palača i tradicija, sve ono što je uobičajeno kod predsjedničkih posjeta i službenih ručkova (iako tada naravno ti ne jedeš), pa Aperol Spritz u zračnoj luci s kolegom nakon dobro odrađenog posla. Filmski festival u Veneciji, i ono kad shvatiš da sve te zvijezde imaju tremu isto kao i ti prije svakog pojedinog nastupa. Ili let u kokpitu s pilotom u malom avionu Cessni, nezaboravan pogled na planine i spuštanje preko prekrasnog Ženevskog jezera u Luzanu, pa trk na FIFA-in Sportski arbitražni sud. Ono što pamtim nisu samo konferencije ili događaji kao takvi, već splet popratnih okolnosti, ljudi, iskustava.

HDKP: Što ti je bio najveći izazov u konferencijskom prevodenju?

DŽ: Najveći je izazov prema mojem mišljenju uvijek potrebna fleksibilnost. Na slobodnom tržištu često te angažiraju

danas za sutra. Karikiram, ali općenito klijenti zovu prekasno (i svaka čast izuzecima), vječito se treba boriti da bismo dobili ikakve materijale za pripremu i, naravno, tu je organizacija kompletne obitelji (pa i psa) jer ti moraš na put već za tjedan dana, i to u najboljem slučaju. A u kabini su najveći izazov naravno predavači. Tu ima savršenih, pa stvarno bude užitek prevoditi, ali ima i manje savršenih.

HDKP: *Koja ti je najdraža aktivnost izvan kabine?*

DŽ: Sve što ima ikakve veze s glazbom ili s prirodom. Mislim da su zapravo one komplementarne. Dugo sam pjevala u zboru, nešto manje solo, i amaterski sviram bubnjeve. Svi me nagovaraju da kupim električne jer sad živim u stanu, tako da baš i nemam prilike često svirati, ali ja ne dam svoje

akustične bubnjeve! A volim i ples. Latinoplesove (u biti, sve što se može plesati u paru), a u zadnje vrijeme kao trening učim i elemente plesa na šipci, što je zapravo fizički vrlo zahtjevno, ali ujedno jaaaako zabavno :)

HDKP: *Što bi poručila mlađim kolegama koji tek započinju karijeru?*

DŽ: Svakako da se kroz svijet konferencijskog prevodenja kreću vođeni zdravim etičkim načelima. Počašćeni smo mnogim informacijama koje nam budu povjerene, pa njih treba čuvati. No, također, da budu jedinstveni i prepoznatljivi. Posao nas često želi staviti u neakve kalupe, ali ja mislim da je jako bitno da svi zadržimo onu osobnu, i tako važnu dodanu vrijednost. 🎧

PETRA MOŠTAK

HDKP: *Možeš li se ukratko predstaviti našem članstvu?*

PM: Moja je jezična kombinacija A hrvatski, C engleski i francuski, iako se nadam da će engleski uskoro postati B. Rođena sam u Zagrebu gdje sam završila Filozofski fakultet, a kasnije i poslijediplomski studij konferencijskog prevodenja za koji sam dobila stipendiju Glavne uprave za usmeno prevodenje pri Europskoj komisiji. Odmalena sam fascinirana stranim jezicima, što su moji roditelji rano prepoznali, tako da su moja najranija sjećanja odlasci ponedjeljkom i srijedom na engleski, a utorkom i četvrtkom na francuski. Logično mi je bilo nakon jezične gimnazije studirati jezike, a već kao apsolvantica počela sam se baviti poslovima vezanim uz jezik: predavala sam u školi stranih jezika i bavila se pisanim prevodenjem. Život me u jednom trenutku odveo u nekom drugom smjeru, ali nisam zapostavila prevodenje. Ova je godina bila prekretnica za mene jer sam se odlučila u potpunosti posvetiti prevodenju, tako da sam se prvo „bacila“ na slobodno tržište, a potom sam uspjela pronaći i stalno zaposlenje u struci.

HDKP: *Što te privuklo zanimanju konferencijske prevoditeljice?*

PM: Mislim da je tu najveću ulogu odigrala znatiželja. Dok sam studirala, pogledala sam film „The Interpreter“ s Nicole Kidman i to je bio prvi put da sam vidjela da takvo zanimanje postoji i počela razmišljati kako bi to izgledalo u stvarnom životu.

HDKP: *Kako si se pripremala za zanimanje konferencijske prevoditeljice?*

PM: Priprema traje čitav život. Godinama sam čitala o prijemnom ispitu za studij konferencijskog prevodenja, ali sam svake godine mislila da nisam spremna za tako nešto. Kako sam se približavala okruglom rođendan, pomislila sam „sad ili nikad“ i prijavila se. Rekla sam samoj sebi da nemam što izgubiti, a da ću uvijek žaliti ako ne pokušam i to je bilo to.

HDKP: *Što te najviše veseli u konferencijskom prevodenju?*

PM: Upoznavanje novih ljudi, različite teme i neprekidno učenje i otkrivanje. Volim tu napetost i uzbuđenje prilikom

Izvor: Privatni album

ulaska u kabinu jer nikad ne znam što me čeka bez obzira koliko se pripremala. Veseli me onaj osjećaj postignuća nakon odrađenog posla, pogotovo kada mi se obrati netko iz publike i zahvali na dobro odrađenom poslu.

HDKP: *Koji su najveći izazovi s kojima se suočavaju mladi prevoditelji?*

PM: Manjak praktičnog iskustva i mogućnosti da ga steknu.

HDKP: *Zašto si odlučila postati pretpristupnica u HDKP-u?*

PM: Prvenstveno zbog povezivanja i druženja s drugim konferencijskim prevoditeljima, a i smatram da su strukovne udruge jako bitne za našu struku. Također mi se sviđa što su članovi uvijek i više nego spremni pomoći nama „novima“.

HDKP: *Kako se opuštaš u slobodno vrijeme?*

PM: Majka sam jako živahne trogodišnje djevojčice, tako da u zadnje vrijeme baš i nemam previše slobodnog vremena. Ono malo što ga imam provodim čitajući. Kada malo odrađete, nadam se da će mi se pridružiti u trčanju jer sam nekoć bila aktivna trkačica i moram priznati da jedva čekam da se vratim dugim prugama. 🎧

NOVOSTI IZ HDKP-a

Pripremila Marta Ljoka

Predavanje HDKP-a u Osijeku

Napisala Sandra Breznički Učović

Dana 16. siječnja ove godine predsjednica i tajnica HDKP-a, Sandra Breznički Učović i Erna Ferendža Luburić, održale su već tradicionalno predavanje za studente Prevoditeljskog studija u Osijeku na temu izazova i prilika u konferencijskom prevođenju. Dale su kratki pregled vrsta konferencijskog prevođenja, stanja na tržištu, prednosti članstva u strukovnim udrugama, prilika za zapošljavanje u institucijama EU-a te mogućnostima obrazovanja i stručnog usavršavanja. Dotaknuli smo se, naravno, i nezaobilaznih novih tehnologija i njihova utjecaja na našu struku. Buduće kolegice i kolege najviše su interesa pokazali upravo za neke od tema kojima se HDKP već 50 godina i najviše bavi – prilike na tržištu i ulazak u profesiju.

Velika hvala našoj kolegici prof. dr. sc. Mariji Omazić i studentima Filozofskog fakulteta u Osijeku na srdačnoj dobrodošlici i gostoprimstvu. 🌸

Izvor: Album HDKP-a

Erna Ferendža Luburić i Sandra Breznički Učović na predavanju u Osijeku

Adriatic Translation Conference 2024.

Napisala Petra Mošćak

U petak 25. listopada u Zagrebu je održan drugi po redu ATC – Adriatic Translation Conference u organizaciji Ane Treger i njezinih suradnika iz tvrtke Treger Team Translations. I ove je godine konferencija okupila velik broj sudionika – mladih prevoditelja i studenata, kao i iskusnih prevoditelja i predstavnika strukovnih udruga.

Program je započeo kratkim predavanjem o tome kako možemo unaprijediti svoje poslovanje uz računovodstvene savjete, a teme panela bile su raznovrsne i pokrile su sve grane prevođenja. Tako smo mogli saznati koji su trenutni izazovi audiovizualnog prevođenja u regiji, je li uz prevođenje potreban još jedan posao, kakav je imidž i status prevoditelja u društvu te kako postati i opstati kao književni prevoditelj. Panel zanimljivog naziva „Od Pantovčaka do Ježeva“ moderirala je naša članica i bivša tajnica HDKP-a, Ivanka Rajh, a jedna je od sudionica bila naša članica i bivša predsjednica Odbora za prijam novih članova i sustav mentorstva, Tanja Žakula.

Izvor: Treger Team/Hrabar photography

Panel od Pantovčaka do Ježeva na ovogodišnjem ATC-u

Panelisti su govorili o tome kada su odlučili postati usmeni prevoditelji i kako su to postali, te zabavili publiku svojim pričama o tome kako izgledaju njihovi radni dani. 🌸

Godišnja skupština

Napisale Kristina Kruhac i Marta Ljoka

U petak, 9. veljače ove godine, održana je redovna godišnja skupština HDKP-a koja je ponovno okupila mnoge članice i članove društva kako bi se osvrnuli na proteklu godinu i razgovarali o pregledu aktivnosti radnih tijela HDKP-a i podnošenju godišnjih izvješća. Naravno, na skupštini se najviše govorilo o obilježavanju 50. obljetnice postojanja Društva te o programu aktivnosti za tekuću 2024. godinu. I ova skupština bila je prava prilika za razmjenu ideja kojih, kao i uvijek do sada, nipošto nije manjkalo. Valja naglasiti kako članice i članovi HDKP-a sve aktivnosti obavljaju volonterski

i iako im redovni prevoditeljski angažmani ne ostavljaju previše slobodnog vremena, oni ipak svoje vrijeme i energiju posvećuju radu društva. Bilo je doista impresivno čuti što se sve do sada realiziralo.

Skupština je zaključena raspravom o pristiglim kandidaturama za članstvo i statusu pretpristupnika i na koncu su dvije kolegice, Petra Moštak i Magdalena Anđelika Šitov, primljene u redove pretpristupnika HDKP-a. Čestitamo novim kolegicama i radujemo se što će i one zajedno s nama raditi na promicanju struke. 🎉

Godišnja skupština okupila je članice i članove

Izvor: Album HDKP-a

Izlaganje HDKP-a na konferenciji o simultanom prevođenju na HZJ

Napisale Kristina Kruhac i Marta Ljoka

Hrvatsko društvo prevoditelja znakovnog jezika upravo je u na dan naše proslave 50. obljetnice 18. listopada održalo konferenciju na temu simultanog prevođenja na hrvatski znakovni jezik na televiziji. Pozvali su našu članicu i bivšu predsjednicu Tamaru Levak-Potrebica koja ima dugogodišnje iskustvo simultanog prevođenja na HRT-u da održi izlaganje.

Budući da nije mogla fizički prisustvovati, Tamara je snimila izlaganje i pripremila prezentaciju koji su prikazani na konferenciji. Obavijestila je kolege o rezultatima rada HDKP-a u proteklom razdoblju. Osvrnula se i na AIIC koji okuplja usmene prevoditelje i govornih i znakovnih jezika,

kao i na normu ISO 23155/2022 koja definira pojmove i zahtjeve kako za konferencijske prevoditelje govornih jezika tako i za znakovne prevoditelje.

Mnogo toga imamo zajedničkoga, ali jedna je stvar u kojoj se ipak razlikujemo. Tamarinim riječima: „Za razliku od prevoditelja znakovnoga jezika koji su vidljivi svojim korisnicima, pa tako evo, srećom, zadnjih 10 godina i na malim ekranima širem gledateljstvu, za usmene se prevoditelje uvijek kaže da su najbolji kad ih nitko ne primijeti – to znači da sve teče kako treba, da je prijevod prirodan i da ga slušatelj sluša bez napetosti ili sumnji.“

Hvala kolegicama i kolegama na povjerenju i pozivu. 🎉

Predavanje za studente konferencijskog prevođenja u Zagrebu

Napisala Sandra Breznički Učović

U ponedjeljak 24. svibnja naša predsjednica Sandra Breznički Učović i predsjednica Odbora za prijam novi članova i sustav mentorstva studentima poslijediplomskog studija konferencijskog prevođenja Sveučilišta u Zagrebu održale su predavanje o standardima konferencijskog prevođenja i profesionalnoj etici. Razloge za poštovanje standarda i etičkih načela našeg posla potkrijepile su primjerima iz svoje profesionalne prakse i stoga je tema svakako bila i dobra priprema studenata za njihov nadolazeći ulazak na hrvatsko tržište konferencijskog prevođenja.

Studenti su bili vrlo zainteresirani i za ulogu HDKP-a i njegove aktivnosti, te se nadamo da ćemo neke od njih uskoro i bolje upoznati, a svakako svima njima želimo puno sreće za nadolazeće završne ispite.

Predavanje se održalo u sklopu redovne nastave Metodologije konferencijskog prevođenja koju na studiju vodi naša članica Dragana Vulić Budanko. Zahvaljujemo i njoj i voditeljici studija dr. sc. Mirjani Polić Bobić na suradnji!

Izvor: Album HDKP-a

Nuša Torbica i Sandra Breznički Učović u gostima kod studenata poslijediplomskog studija konferencijskog prevođenja

Festival jezika

Napisala Marta Ljoka

U petak, 27. rujna, HDKP je sudjelovao na Festivalu jezika koji se održao na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Ovaj događaj, u organizaciji Predstavništva Europske komisije u Hrvatskoj, drugu je godinu za redom privukao velik broj ljubitelja jezika, studenata i stručnjaka iz područja jezika, a program je bio bogat raznovrsnim aktivnostima, uključujući radionice, predavanja, tečajeve i kvizove posvećene jeziku.

Nastup HDKP-a sastojao se od predavanja pod naslovom „Pronađeni u prijevodu – konferencijski prevoditelji kao posrednici u višejezičnom okruženju“. Ovo predavanje zajednički su održale naša predsjednica, Sandra Breznički Učović, i načelnica Odjela za hrvatski jezik SCIC-a, Tatjana Zagajski. Uz podršku naših članica, Ivanke Rajh i Nuše Torbice, te naše tajnice Erne Ferendže Luburić posjetiteljice i posjetitelji su nakon predavanja imali jedinstvenu priliku okušati se u simultanom prevođenju. U ta dva sata koja smo imali na raspolaganju u kabini je sjelo preko trideset studenata i gimnazijalaca iz Zagreba i drugih gradova Hrvatske. Kao i prošle godine, interes je bio izuzetno velik. Možda će baš neke od njih profesionalni put u budućnosti dovesti do konferencijskog prevođenja.

Izvor: Album HDKP-a

Ivanka Rajh i Erna Ferendža Luburić posjetiteljima festivala jezika puštale su govore za prevođenje u kabini

Konstituirajuća sjednica vijeća za hrvatski jezik

Napisala Kristina Kruhac

U srijedu 23. listopada održana je prva sjednica Vijeća za hrvatski jezik. Vijeće za hrvatski jezik savjetodavno je tijelo koje osniva Vlada u skladu sa Zakonom o hrvatskom jeziku, a rad mu je usmjeren na zaštitu, njegovanje i razvoj

hrvatskoga jezika. U čl. 17 (4) Zakona navode se organizacije koje imenuju kandidate za članstvo u Vijeću. Među njima smo i mi. Naša članica i predstavnica Ljiljana Culjak sudjelovala je prvoj sjednici.

Naši članovi preporučuju

Pripremila Petra Moštak

Izvor: Privatni album

Davorka Čurković

Ocjenjivački žiri književne nagrade Booker u studenom je nakon sedam mjeseci vijećanja i oko 150 pročitanih naslova jednoglasno odlučio nagraditi roman *Orbital* britanske spisateljice Samantha Harvey. *Orbital* je kratak i poetičan roman u kojem gotovo da i nema zapleta, već samo ritmičkog nizanja osjećaja i opažanja na tehničkoj, metaforičkoj i metafizičkoj razini. Razmišljajući o smislu života, čovjek desecima tisuća godina motri nebo i traži odgovore među zvijezdama, no pogledi Harveyinih šestero astronauta u Međunarodnoj svemirskoj postaji prikovani su za čudesan spektakl našeg planeta: u 16 orbita stisnutih u jedan dan oni tako prelaze s kontinenta na kontinent, preskaču oceane i fjordove, svjedoče rađanju tajfuna, odgonetavaju svjetlosne obrise gradova i rijeka nalik na razbacane vlasice sijede kose. Taj ih spektakl navodi na raspravu o tome zašto pokušavamo prodrijeti u negostoljubivi i hladni svemir koji nas ne želi, kad je pod nama savršeno dobra Zemlja koja nas želi. A koliko će nas još vremena željeti pitanje je kojim se ovih dana dolje na Zemlji, u Azerbajdžanu, bave čelnici država okupljeni na klimatskom samitu... doduše bez nekolicine najvećih i najodgovornijih. Hoće li i koliko još vremena naš planet ostati nastanjiv? Harvey svojim romanom oživljava strahopoštovanje i divljenje koje smo tisućama godina osjećali prema ovomu našem svijetu.

Sanja Matešić

Kao konferencijski prevoditelji učimo jezike, upoznajemo druge kulture i njegujemo svoje jezične vještine, što može uključivati i čitanje književnih djela. Dodir između naše profesije i književnosti uglavnom ostaje na tome. No, može se dogoditi i da je autor nekog djela ujedno i konferencijski prevoditelj, a da je protagonist njegove pripovjetke ili romana također konferencijski prevoditelj. To je slučaj s beogradskom autoricom Majom Trifunović. U njezinoj odličnoj zbirci pripovijedaka *Gutači vatre* (Laguna, 2022) u priči *Suva voda* jedan je od likova konferencijska prevoditeljica koja na slučajnu suputnicu u autobusu istresa svoj jad zbog loših govornika na konferencijama. Suputnica, pak, ima svoje razloge za ogorčenje kojih prevoditeljica nije svjesna. To je jedna od onih priča koje imaju žalac u repu (da posudim frazu iz engleskog jezika). Svakako preporučam. Pomislili biste možda da je Maja jedinstven slučaj među književnicima, ali renomirani španjolski autor Javier Marias također je bio konferencijski prevoditelj. Protagonist njegova romana *Corazón tan blanco*, prevedenog na hrvatski pod nazivom *Srce tako bijelo* (Konzor, 2000), kao i protagonistova supruga oboje su konferencijski prevoditelji. Upoznaju se na početku romana na jednom prevoditeljskom zadatku: on treba u pauzi multilateralnog sastanka na vrhu prevoditi neformalni razgovor španjolskog premijera i britanske premijerke koji se u jednoj prostoriji dosađuju čekajući nastavak sastanka. Njegova buduća supruga dodijeljena mu je kao partnerica na tom zadatku. On pretpostavlja da je ona tu kako bi pazila na točnost njegova prijevoda, no odluči se malo zaigrati. Slijedi vrlo duhovita scena koja mi se urezala u pamćenje. Vrijedi pročitati.

Izvor: Privatni album

Jere Tarle – impresivan francuski i još impresivniji karakter

Napisala Kristina Kruhac

Početak ove godine napustio nas je Jere Tarle – književni teoretičar, esejist, usmeni i pismeni prevoditelj, doktor znanosti. Bio je član međunarodnog znanstvenog društva *Société camusienne* te član Hrvatskog P.E.N. centra, no mi ćemo ga zauvijek pamtiiti kao jednog od osnivača HDKP-a i doajena konferencijskog prevodenja bez kojega se francusku kabinu u Hrvatskoj nije moglo ni zamisliti. Elokventan, živog duha i izričaja, usmeno je prevodio više od 30 godina s kolegicama, članicama HDKP-a, Živkom Jurak, Jelicom Vidan, Ingrid Šafranek, Jagodom Lukavac i Nadom Majer na stotinama stručnih skupova. U prevoditeljsku je mirovinu definitivno otišao prije dvadesetak godina.

Jere je teško mogao ispuniti jedan od uvjeta koji se često nameću usmenim prevoditeljima, a to je da ostane nevidljiv. Visok, izražajnih crta lica i izuzetno žive gestikulacije, često je privlačio pogled prema kabini, a isto tako i tijekom stanki u razgovoru s kolegama i sudionicima. Slušatelji, a i kolege, posebno su bili oduševljeni nevjerojatnom točnošću njegova francuskog i njegovim bogatim vokabularom, što se rijetko sreće. Mlađi kolege koji su dolazili hospitirati u kabinu bili bi na prvu pomalo zatečeni njegovim naizgled

osornim stavom, ali iako bi ih uredno posjeo da slušaju izvan kabine jer „u tako malom prostoru ne možemo jedni drugima tek tako trošiti zrak“, u svakoj bi stanci izašao s nekom korisnom uputom i prijedlogom vježbe.

Usmeno prevodenje bilo je jedan dio njegove karijere. Drugi, njemu jednako važan, bio je vezan uz Filozofski fakultet u Zagrebu gdje je radio kao profesor do 2004. godine. I nakon odlaska u mirovinu nastavio je raditi kao vanjski suradnik Odsjeka za romanistiku. Generacije studenata francuskoga jezika i književnosti pamtit će njegova nadahnuta predavanja o Racineu i Molièreu. Bio je također relevantan i nezaobilazan sugovornik kad se radilo o djelima Alberta Camusa. Usprkos već spomenutom impresivnom znanju francuskog jezika, svoja je predavanja iz književnosti uvijek držao na hrvatskom jeziku. Smatrao je da je to tradicija koju slijede svjetske katedre i govorio je da se neće „pred studentima prenemagati na francuskom“. A studenti su njegova predavanja obožavali. Njihovim riječima, bio je „legenda“, „najveći“, „endemska biljka“.

Nije se libio otvoreno izraziti svoje mišljenje i volio je da stvari budu organizirane kako treba. „Kako ne volim šlamperaj“, vjerojatno je jedna od rečenica po kojima ćemo ga pamtiiti. Vjerujemo da bi bio zadovoljan da ima prilike vidjeti kako se iz načina na koji rješavamo sve naše zadaće i radimo svoj posao vidi da ga ne volimo ni mi. Počivaj nam u miru dragi kolega i profesore. 🌿

Jere Tarle (u pozadini) u društvu kolegica (s lijeva na desno) Vere Andrassy, Nade Majer, Nataše Mance, predsjednika Franje Tuđmana, kolege Janka Paravića, te kolegica Katarine Čuline i Gertrude Postl Božić

Izvor: Privatni album N.M.

POGLED IZVANA

Svoje viđenje dobrog konferencijskog prevoditelja s nama je podijelio Gordan Bosanac, **zastupnik u Europskom parlamentu**

Tihi junaci našeg višejezičnog parlamenta

Pripremila Sandra Breznički Učović

Izvor: Ured zastupnika Gordana Bosanca

Uloga konferencijskih prevoditelja gotovo je presudna za svakodnevno funkcioniranje Europskog parlamenta i za naš zastupnički rad. Europski je parlament jedinstveno mjesto gdje se susreću 24 službena jezika EU-a, a konferencijski su prevoditelji neophodan most između različitih kultura i jezika koji omogućava uspješnu komunikaciju i razumijevanje.

Oslanjanje na vještine konferencijskih prevoditelja omogućava nam da efikasno komuniciramo naše ideje i stavove, ne samo unutar plenarnih zasjedanja, već i u manjim radnim skupinama ili bilateralnim susretima. Vaša sposobnost da točno i brzo prenesete značenje u različitim jezičnim i kulturnim kontekstima Unije ključna je za oblikovanje politika koje utječu na svakog građanina Europske unije.

Precizan je prijevod posebice važan zbog složenosti pravnog sustava EU-a, gdje svaka nijansa u prijevodu može imati dalekosežne posljedice. Greške u prijevodu mogu dovesti do nesporazuma ili čak pravnih komplikacija, što dodatno ističe važnost stručnosti i profesionalnosti konferencijskih prevoditelja.

Konferencijski prevoditelji stoga ne samo da pomažu u komunikaciji, već i aktivno sudjeluju u izgradnji povjerenja i razumijevanja među zastupnicima različitih jezičnih i kulturnih pozadina. Vjerujem da kao tihi junaci našeg višejezičnog parlamenta pomažete da se glas svakog građanina Unije čuje i razumije. 🗣️

IMPRESUM

Uredništvo*:

Sandra Breznički Učović
Marta Ljoka
Sanja Matešić
Petra Moštak
Bruno Štefić
Maja Šimleša

Marta Ljoka
Sanja Matešić
Petra Moštak
Maja Šimleša
Bruno Štefić
Tanja Žakula

Naslovnica:

Tanja Raguž

Grafičko rješenje:

DESIGNUM, studio za grafički dizajn, pripremu i marketing

Nakladnik:

Hrvatsko društvo konferencijskih prevoditelja
Vrisnička 16, 10000 Zagreb
edukacija@hdkp.hr
www.hdkp.hr
Godina: 2024.

*Stavovi izneseni u pojedinim tekstovima ne predstavljaju nužno stavove uredništva.

Svi izrazi koji se upotrebljavaju u tekstovima, a imaju rodno značenje odnose se jednako na muški i ženski rod.

Autori-suradnici:

Sandra Breznički Učović
Gordan Bosanac
Tomislav Buljević
Davorka Čurković
Nata Hajdu
Kristina Kruhac

Lektura i korektura:

Daša Farkaš

Fotografije i ilustracije:

Album HDKP-a
Privatni albumi članstva i sugovornica
Ured zastupnika u Europskom parlamentu, Gordana Bosanca

Hrvatsko
društvo
konferencijskih
prevoditelja

Croatian
Society of
Conference
Interpreters